

Илия Ангелов

Тъжният клоун

Посвещавам тази книга
на майка ми
Димитрина Чолакова

Специална благодарност към д-р Анета Хубенова, без чиято помощ тази книга нямаше да види бял свят.

ВМЕСТО УВОД

„Тъжният клоун“ наричаше себе си често Парцалев.

Дълго се колебах преди да започна да пиша моите спомени в тази книга за Георги Парцалев. Колебаех се, защото е много трудно да се опише макар и малка част от неговия живот, изпълнен с толкова разнообразие, жизненост и динамика, каквито аз дотогава не познавах. Ако от едната страна беше комедийността, то от другата натежаваше личната трагедия в живота на актьора. Животът му за обикновения човек беше табу.

Кой беше Георги Иванов Парцалев?

За хората светът на Парцалев бе възприеман откъм лъскавата страна, заключен между славата и сцената и забулен от неговия глас и усмивка. Аз бях близо до него и цялото му семейство през последните 15 години от неговия живот. И въпреки това си мисля, че Парцалев до ден днешен си остава една загадка. Походката и гласът му – толкова специфични, неизменната му усмивка, очите му – ту топли, ту непроницаеми, не издаваха терзанията на една артистична и богата душа.

Парите и голямата му популярност създаваха у хората мит за щастие и спокойствие. Но ролите на Парцалев бяха по-важни от материалното, което получаваше. Той търсеше пълно себеотдаване в изкуството. Но когато оставаше сам, въпреки че до преди минути е бил заобиколен от тъпа поклонници и псевдоприятели, тъга и неудовлетвореност слагаше отпечатък върху него.

Талантът на Парцалев го изведе до върховете на славата. Комедийният актьор се наложи в културния ни живот в един момент, когато обществото имаше нужда от него, защото той носеше и недоволството на хората от властта.

Първите спомени започнах да пиша на 19 септември 1992 година в Лимасол, Кипър, където работех като илюзионист. Взаимно се наричахме „Бате“, обръщение, което използвахме до края на живота му. Спомням си, че при едно от многобройните ни пътувания му подхвърлих, смеейки се:

– Бате, ще взема да напиша една книга за теб и да те опиша най-подробно.

Реакцията му беше мигновена. Той ококори очи и каза:

– Дръндрън, та пляс. Престани да говориш врелинекипели, нямам

аз нужда от никаква книга. Те са за тези, които изкуствено ги помпат с титли. Ясно ли ти е, Бате? – и широка усмивка се разля по неговото лице.

Впрочем, много от случките, които описвам в книгата, са ми разказвани лично от Парцалев, а на други съм непосредствен свидетел и участник. За някои от тях не съм сигурен дали са се случвали наистина или са плод на богатата му фантазия. Тайно от него си водех записки, а други сами изплуваха в паметта ми, докато работех над книгата.

ЗАПОЗНАНСТВОТО

И аз като всички, познавах Парцалев от театъра, телевизията и естрадните забавни програми, които следях с интерес. В началото на 60-те години актьорът се изявяваше в творчески тандем с Енчо Багаров. Двата артисти играеха в Сатиричния театър и се радваха на голяма популярност на естрадния подиум.

През младежките си години, преди да стана илюзионист, бях танцьор в самодейния състав на читалище „Светлина“ в квартал „Иван Вазов“. Художествен ръководител ни беше Захари Андреев, танцьор от състава на Филип Кутев. За да се съберат средства за нови костюми, ръководството на читалището реши да организира концерт на всички самодейци в Летния театър в столицата. Поставиха ни задача, на мен и на Андреев, да се свържем с Багаров и Парцалев и да ги поканим срещу заплащане да участват в концерта.

От Сатиричния театър успях да взема домашния телефон на Багаров. Уточнихме среща около 10 ч. сутринта като помолих на разговора да присъства и Парцалев. Багаров живееше на ул. „Юри Венелин“. Беше месец септември 1963 година. Заедно със Захари Андреев отидохме на тази среща. Наложих се да почакаме около пет минути пристигането на Парцалев.

Актьорът се появи гладко избръснат и силно ухаещ на скъп парфюм. Носеше пъстро жълтеникаво сако, бяла риза и цветна връзка. Забелязах също и бижутата му – пръстени и златна гривна, които грабваха окото с фината си изработка. Имах чувството, че не си беше доспал, но пушейки цигара след цигара, започна да се разсънва. Направи ми впечатление, че цигарите пушеше до самия филтър, като ги припалваше една от друга. Започнахме да преговаряме за тяхното участие. По време на целия разговор Парцалев не каза нищо, а само пушеше цигара от цигара.

След като ни изслуша внимателно, Багаров категорично отказа да участват в концерта ни. Въпреки неколкочкратните молби от наша страна и предложеното добро заплащане, Багаров не склони. Той ни каза:

– Ние с Пацо (така той се обръщаше към Парцалев) сме търсени, защото не играем със стар репертоар. Съжаляваме, че ви отказваме, но не бива да ни се сърдите.

На изпроводяк Парцалев каза:

– Хайде, наистина не се сърдете. Другият път няма да ви откажем – и широко се усмихна.

По-късно, след много митарства и прослушвания, най-сетне имах възможността да изнасям самостоятелни илюзионни концерти в цялата страна под артистичното име Магистър Илма. Тогава започнах да работя с хумористите Саркис Мухибян и Герасим Младенов. Единият беше много пълен, а другият – пълната му противоположност. На Саркис хуморът му се въртеше все в гастрономически сценки, а Младенов умееше да представя пияния човек в какви ли не ситуации.

Добре работех с тях. Касовите постъпления на спектакъла бяха много важни за нас, защото „Концертна дирекция“ вземаше почти 80 на сто от приходите ни. Не ни признаваха дори пътните разходи. Чиновниците, които работеха там, имаха хубави заплати и не искаха да си имат никакви главоболия. Стана така, че между Мухибян и Младенов възникна някакво недоразумение и артистичния блок увисна. Още повече, че всеки от тях правеше поотделно самостоятелна сценка. Въпреки голямото ми желание да направят общ хумористичен етюд, те не се съгласиха. А каква визуална гледка само бяха! Саркис Мухибян беше едър човек, около 130 кг, а Герасим Младенов беше нисичък и слаб, и едва ли имаше 50 кг. Така че един общ етюд между тях би бил много сполучлив.

Не се заблуждавах, че за спектаклите ни трябваше силна хумористична програма. Имаш много добър организатор, способен и комбинативен. Това беше Димитър Псалтиров. Играехме навсякъде – в читалища, салони и концертни зали. И ето, че една вечер след представление Псалтиров ми даде идея да се свържа с Георги Парцалев. Но той не искаше лично да говори с него. Разбрах, че преди време Псалтиров, организирайки представление на Парцалев, не е бил точен с него. А когато някой злоупотребише финансово със Парцалев, актьорът слагаше край на взаимоотношенията си с човека или ведомството. Псалтиров постоянно ми говореше да вземем Парцалев в нашата програма. А и аз имах голямо желание да работя с него.

Беше 2 март 1971 година. В софийския цирк, който злополучно изгоря по-късно, Парцалев играеше сам. Актьорът представяше хумористичните сценки „Пройчо в Москва с шевната машина“, „Моят син в Етиопия“ и „Бах и Фуга“. Обикновено той играеше най-накрая на представлението или в края на първата част, ако имаше антракт. Изглеждах три представления и едва тогава се престаших и почуках на вратата на неговата самостоятелна гримборна. Заварих го седнал на един стол да решава кръстословица. Там беше и приятелят му Васко. Парцалев ме

покани да седна, подаде ми отворена кутия „Марлборо“ и ми предложи цигара. След това ме попита за името и аз му отвърнах: „Илия“.

Добре си спомням, че на масата в гримьорната имаше две кутии цигари. Едната – „ВТ“-кутия, а втората – „Марлборо“. Почудих се, но покъсно разбрах, че Парцалев винаги имаше две различни кутии цигари пред себе си. Едва след като бяхме работили заедно три години, една вечер аз не се стърпях и го попитах:

– Бате, защо винаги имаш по две кутии пред себе си?

Отговорът му бе рязък и лаконичен:

– Не ме питай повече по този въпрос.

Минаха години. Беше 1981, точно вечерта на Нова година. Бяхме на работа в Гранд хотел Варна за участие в новогодишните балове. В програмата бяха включени още Христо Кидиков, Ани Богданова и буфосинхронисти-от Бургас. Вече призори, Парцалев сам поде темата за цигарите.

– Помниш ли, преди доста време те скастрих заради тях.

Той помълча около минута-две и рече миньорно:

– Когато работех с Енчо Багаров се бяхме зарекли: щом имаме успех, да запалваме от хубавите цигари. Ако пък не бяхме доволни от себе си или публиката не ни приемаше добре, пушихме, естествено, от по-евтините. Това беше нашата обща тайна. Тези две кутии ме подсещат да не забравям Енчо, който ми помогна в решаващ миг от живота ми. Като че ли никога не е съществувал, както за хората, така и за театъра. Единствен аз се сетих да му издам възпоменателен некрулог по повод годишнината от смъртта му.

– А сега публиката просто те боготвори, казах му аз.

Отговори ми:

– Стига си ме хвалил, аз много добре зная кога и как е играта ми... Знаеш ли, понякога имам чувството, че съм звероукротител. Когато излиза на сцената стотици очи ме гледат, като че ли ще ме погълнат. Мисля си, трябва да ги укротиш и хванеш, да завладееш настроението им, и за миг чувстваш, като че ли няма да можеш да се справиш.

Да се върнем към началото. В гримьорната обясних на Парцалев, че правя илюзионен спектакъл и че бих искал да се включи и той като хуморист. Имах усещането, че макар да ме слуша внимателно, моите думи минаваха покрай него. Той отвори едно малко тефтерче, което извади от вътрешния си джоб и започна да го преглежда внимателно. Настъпи тишина. Успях отстрани да видя, че много дати напред бяха изписани с едър и хубав почерк, а някои бяха и подчертани. Парцалев затвори

тефтерчето и го постави обратно в джоба си. Смукна бавно от цигарата, която междувременно бе запалил и ми каза със свойствения си глас:

– Аз обичам илюзионистите, но нали виждаш (а той не ми показва нищо) колко много съм зает. Имам доста представления в театъра, а и други ангажименти. Ще се видим допълнително и ще уточним нещата.

Васко, който следеше кога трябва да се появи Парцалев на сцената, влезе в гримьорната и му каза, че идва неговия ред.

– Е, добре – отсече Парцалев, – Илия, разбрахме се.

Той се изправи бавно, застана пред огледалото, оправил косата си, изпъна си сакото, замахна с ръка, първо с дясната, а после с лявата, от която се видя масивна златна гривнасинджир. Погледна часовника си, обърна се, усмихна ми се и излезе бързо.

Сбогувах се и с Васил. И отново влезнах да гледам спектакъла с Парцалев. Този човек умееше да омайва публиката и да я предразполага към себе си така, както никой друг актьор. Нямаше нищо излишно в движенията и поведението му. Той търпеливо изчакваше смеха на хората да затихне и чак тогава продължаваше репликата си. Не търсеше други ефекти, както много други актьори, за да накарат публиката да се смее по-силно.

От неговото участие тогава не ми хареса скеча му „Бах и fuga“. По-късно с притеснение му казах мнението си. Парцалев ме послуша и го смени. Беше силно критичен към себе си. След време разбрах, че сценариите, които Парцалев получаваше от наши автори, той коригираше така че да подсили вица, но запазваше свежестта на идеята, а когато вмъкваше свои думи като реплики, го правеше с усет. Имаше феноменална памет, която му помагаше да научава странно бързо ролите си. Той се гордеше с това си качество.

Не се стърпях и след няколко дни по време на антракта отново се отбих в гримьорната на Парцалев. Заварих същата атмосфера: кръстословица, двете кутии с цигари и Васко. Преди да излезе за изпълнението си, този път Парцалев ми рече:

– Илия, ела долу в барчето след представлението да си поговорим.

В барчето видях Парцалев, седнал на една масичка с Васко и още двама млади циркови артисти. Щом ме видя, Васко ми махна с ръка и аз се присъединих ч към компанията. Парцалев бе в много добро настроение и ме попита какво ще пийна. Аз се съгласих за една малка водка, тъй като бях с колата. Още тогава ми направи впечатление, че Парцалев пие само уиски, като си допълва чашата с обикновена вода. В момента разговора се въртеше около цирка и най-вече за преживяванията на

двата артисти, завърнали се от Италия. Аз, естествено, само слушах и мълчах. Мина време докато Парцалев ме представи, че съм илюзионист и толкова. Беше около един часа след полунощ, когато останахме тримата: Парцалев, Васко и аз.

– И така, Илия, ти какво ми предлагаш за моето участие в илюзионната ти програма? Какъв ще бъде моят хонорар?

Аз се бях подготвил много добре и знаех, че ще стигнем до този момент и му отговорих не много бързо.

– 100 лева чисти пари на участие.

Настъпи тишина. Парцалев отпи от чашата и рече:

– Само по едно представление ли на ден?

– Не. Ще имаме най-малко две. Парцалев отново се замисли:

– Васко трябва да бъде с мен, нещо като озвучител или помощник-режисьор. Трябва и той да получава по 25 лева на участие.

– Няма проблеми, – отговорих аз, защото имаше възможност за такъв хонорар от „Концертна дирекция“.

– Запиши си домашния ми телефон – ми каза Парцалев – и ще ми се обадиш след 15 дни. Тогава ще ти кажа откога започваме да работим заедно.

След този разговор аз напуснах барчето с надежда и оставих Парцалев и Васко заедно.

През тези дни, докато чаках, реших да не си губя времето и да подобра моя илюзионен спектакъл. До тогава играех фокусите си на фон на музика на запис. Успях да се свържа с четирима много добри музиканти, професионални оркестранти, които привлякох да работят с мен. Това бяха Краси – соло-китарист, Васко – Ампека – баскитара, Пейо Пеев – барабанист, сега ръководител на състава „Спринт“. Тогава тези талантиливи момчета се организираха около Камен Драндийски, който свиреше на йоника и синтезатор и го направих водач на групата. Нарекох състава „Звезди“ – име, което първоначално стресна музикантите. Промяната се отрази много добре на спектакъла (убедих се по-късно), а оттам и на приходите. С оркестър „Звезди“ и Георги Парцалев започнах да натрупвам опит и като импресарио, въпреки че тази дейност тогава просто не съществуваше.

В уреченото време позвъних на Парцалев, който любезно ме покани да отида у тях. Това беше една ъглова кооперация на ул. „Раковски“ и бул. „Толбухин“, днес „Васил Левски“, на третия етаж, където живееше семейството на Парцалев – бащата бай Иван, едър и мустакат човек, майка му Веска, мила и лъчезарна жена и боксерът Вог.

При това си посещение в дома му уточнихме датите на нашите първи съвместни изяви.

Разбрахме се, че ще пътуваме с моята кола, полски „Фиат 125“ и след два дни ще му кажа за маршрута. Любопитно бе, че Парцалев сам определи дизайна на афишите. С това много ме улесни. Сбогувайки се с него и неговото семейство, се почувствах щастлив, че съдбата ми предложи възможността да работя с този толкова талантлив актьор. От този ден започваше нов момент в моя живот.

Първите ни две участия бяха в Котел от 18 и 20 часа. И сега си спомням пътуването на 3-ти април 1971 година. Натоварихме апаратурата и музикантите на едно бусче „Форд“ и те първи тръгнаха. С мен пътуваха две мои асистентки, след което взехме Парцалев и Васко.

Парцалев седеше до мене на предната седалка на колата, беше неспокоен и нервно пушеше. Около 15 минути, след като потеглихме на път, той проговори.

– Илия, в Котел ли са представленията? Отдавна не съм ходил в този град. Нали си запазил места в хотела?

– Разбира се, – отговорих аз, но едва тогава се сетих, че в голямата суматоха не бях предвидил тази подробност. Тайно се надявах организаторът да е направил това. Обещах си занаяпред лично да уреждам този въпрос.

Гледах да карам по-бавно и внимателно, защото бях чувал, че Парцалев се страхува от бързото шофиране. И наистина, не мина и много време, когато той ме попита:

– От колко време караш кола?

– От 1961-ва – отговорих. Последва известно мълчание, след което Парцалев добави:

– Това е добре, защото много пъти са ме обръщали и съм катастрофирал.

– Бъди спокоен, – поисках да го успокоя аз. Но тази реплика като че ли го нервира и със специфичния си глас ми отвърна:

– Аз си знам колко да съм спокоен. Нека не говорим повече за това.

По време на пътуването настроението му се променяше. Когато поисках да пусна радиото на колата, първоначално се съгласи, но после ми нареди да го спра. Малко по-късно пък пожела да го включи отново.

На път за Котел, спряхме в Пирдоп. По негово настояване влезнахме в една сладкарница в центъра на градчето. Продавачката и клиентите, щом го видяха, ахнаха. Парцалев поръча боза за всички ни и започна да пие своята с видимо удоволствие. Сметката плати той. Тогава

разбрах, че той много обича бозата. Когато пътувахме не чаках да ме подканя и винаги се отбивахме в някоя сладкарница да се почерпим.

По-късно, в един разговор Парцалев ми каза, че баща му – бай Иван, преди 9-ти септември 1944 г. имал магазин, в който продавал различни стоки, дори и боза. „Тогавашната боза беше гъста, с кон да препускаш по нея, а не като сегашната“, отбелязваше той.

На разклона за Котел, на Петолъчката отново спряхме за почивка при пазарчето. Когато го видяха хората започнаха да обикалят радостно и дружелюбно да го заговарят. Всеки искаше да се ръкува с него, да го докосне, защото той още приживе бе станал легенда от телевизионния екран.

Парцалев купи сини сливи и орехи, които бяха предназначени за майка му. След това се отбихме в ресторантчето да похапнем.

След обеда Парцалев стана капризен и започна да ми прави забележки за моето шофиране. Мълчах, казвах само „добре“ и карах. Пристигнахме най-сетне. Имахме запазени стаи в хотела. Васко взе багажа на Парцалев и го качи в стаята му. През това време аз отидох до читалището, разговарях моя реквизит и се заинтересувах за други подробности около концертите ни. Исках всичко да бъде на висота.

Оркестърът беше пристигнал много по-рано от нас и правеше репетиция. Отидох до касата да видя как върви продажбата на билетите. И за двата спектакъла всичко бе продадено. Помолех касиерката да ограничи правостоящите билети. Тогава задължителни пропуски се даваха на официалните гости на града – кмета, партийния секретар, началника на милицията и пожарната, и на председателя на читалището. Не ги ли поканиш, току писали до „Концертна дирекция“, че спектакълът не е идеологически издържан. После се получаваше телеграма, с която спираха представленията. Такова беше времето. Обиколих и сцената, и гримьорната, където бумтеше печка. Знаех, че Парцалев е зиморничав и се успокоих, че е топло.

Съвместната ни работа не беше толкова лека. Парцалев играеше непосредствено след мен, а ние пристигахме винаги след започването на спектакъла. Началото се подгръвяше от оркестрантите. И докато Парцалев играеше с дрехите, с които е пътувал, аз трябваше да се преоблека за сцената. Разполагах с много малко време през което да подготвя целия си реквизит. Още повече, че имах един илюзионен трик с карти, за чиято подготовка ми трябваше време и номерът не можеше да бъде подготвен от моите асистентки.

Опитах се да му кажа, че се притеснявам от закъснението, с което

пристигаме. Но той ми обясни искрено:

– Това е магията, Илия. Не бива много много да те виждат преди представление. Хората имат нужда от моя хумор, а не от моята физиономия.

И наистина бе много прав. Тази загадъчност често пъти караше хората да се питат дали Парцалев наистина ще се появи. Винаги го посрещаха с аплодисменти, които не стихваха повече от 5 минути, а той чакаше търпеливо – висок, строен, с младежка осанка.

Веднъж ми хрумна да импровизирам и накарах оркестъра да извиси темичката от популярния тогава телевизионен сериал „Детство мое“, в който Парцалев играеше една от главните роли. На фона на тази музика той излезе на сцената. Това много му допадна и стана практика в понататъшната ни съвместна работа. Всяко първо появяване на Парцалев на сцената беше съпроводено от музиката към филма.

СЕМЕЙСТВО ПАРЦАЛЕВИ И ДОМЪТ ИМ В ГРАД ЛЕВСКИ

Някога се е казвало гара Левски, която познавах от времето, когато бях студент във Висшия финансово--стопански институт в Свищов през 1951 г. Там правех връзка с влака от София и редовно висях по 3--4 часа.

Семейство Парцалеви живеели в голяма къща, а Георги Парцалев е роден там на 16 април 1925 година. Актьорът с голяма гордост винаги казваше, че е родом от град Левски и никога не го видях да се срамува от това.

Пред мен, майка му си спомняше, че родила сина си около 6 часа сутринта, когато пропявали първи петли. Бай Иван обаче настояваше, че било около 9 сутринта, когато той отварял собственото си магазинче. С чувство за хумор баща му казваше, че точно в 9 ч ревяло и тяхното магаре Минчо, та покрай този факт си спомнял часа на раждане на Георги. Момчето било кръстено на дядо си по майчина линия, който бил свещеник.

Леля Веска казваше още, че Георги бил много плачливо бебе -- ревял и денем, и нощем. А сестрата на Парцалев -- Сийка, която е с 4 години по-голяма от него, също не пропускаше да отбележи:

– По цяла нощ плачеше и аз си запушвах ушите с памук и бягах да спя в другите стаи.

Семейство Парцалеви било заможни. Баща му, както споменах, имал голям магазин. В него продавал всичко: копчета, игли, шевни машини „Сингер“, дори велосипеди от марките „Диамант“ и „Стандарт“, които тогава се внасяли у нас. В магазина се предлагали още боза, бонбони и локум, все любими неща за децата. Може би оттам Парцалев обичал тези лакомства толкова много, нещо което го връщало в детските му години.

Мечтата на Бай Иван била да направи сина си лекар. Тези подробности знам лично от родителите на Парцалев. Георги обаче не искал да става лекар и да учи медицина, но явно, не се е противил на желанието на баща си. Майка му не вземала отношение по този въпрос. Порасналият юноша обаче прекарвал все повече време в киното срещу дома им и гледал филмите по няколко пъти. Сестра му често го виждала да стои пред огледалото, като се мъчел да си оправи силно шръкналата черна коса. Парцалев много пъти признава пред публика терзанията от

детството си:

– Като се погледнех в огледалото виждах, че нямам красотата на Шарл Боайе и Кари Грант (актьори, известни с красотата си, б.а). Това бяха много хубави мъже, със завидна красота, а аз... Бях много по-слаб, отколкото сега, косата ми стърчеше на всички посоки и единственото, което имах бяха очите, които светеха в тъмнината. Тогава не знаех, че освен красота, за да станеш актьор, трябва и нещо друго.

Тринадесетгодишен Парцалев решил да се възпротиви на баща си и един ден му казал:

– Тате, аз искам да стана артист. Не искам да уча за доктор.

– Ще станеш, няма къде да идеш, ще станеш! – отсекъл бай Иван, – Искаш Дончо да не е сам в града!

На гара Левски имало един артист на име Дончо, който бил вечно пиян. А на гарата – кал колкото щеш. Та въпросният Дончо ходел окалян от главата до петите.

– Погледни го, – казвал бай Иван, – ако искаш да приличаш на него, добре! Аз искам лекар да те направя, а ти артист, та артист. Няма да стане!

– Въпреки всичко – разказваше ми Парцалев – успех едно лято в нашия двор отзад да събера четири деца като мене и да направим представление по пиесата на Тодор Влайков „Два са млади залюбили“. Това ми беше мечтата тогава. И ето, подготвихме всичко. Направихме завеси от бели чаршафи, които взехме от майките си. Главните герои бяхме аз и Минка. Тя ми беше съученичка, с една година по-малка от мен от същото училище в което учех и аз. Пиесата свършваше с думите: „Много те обичам и тъй като твоите родители не те дават на мене, а на другия, ето погледни ме – от любов към тебе аз се самоубивам.“ И трябваше да насоча един пистолет към главата си и да се застрелям. Пистолетът го дялках от дърво цяла седмица, а после с черна боя за обувки го почерних – продължаваше Парцалев, усмихнат. – Бях се уговорил със Стоянчо, един мой приятел, когато кажа думите за финала на пиесата и насоча пистолета към главата си, той да гръмне зад кулисите с един пистолет-тапешник. По този начин се получаваше и звуковият ефект. Тогава имаше такива тапешници, на които се поставяше отпред тапата и като се натисне тя се възпламенява и се чува гърмеж. В този момент аз трябваше да падна на земята мъртъв и пиесата завършваше. Много пъти репетирахме със Стоянчо този епизод и всичко беше много точно. Ето че дойде денят на представлението. Почти всички съседи и родители надойдоха и с любопитство гледаха представлението. Много голямо

задоволство изпитвах, когато гледах как всички съседи и моите родители се насълзиха от изпълнението ми. Играхме каквото играхме и стигнахме до финала. Казах последните си слова с трагизъм, насочих пистолета към главата си и дадох знак на Стоянчо да гръмне с тапешника. С периферното си зрение обаче видях, че нещо става и Стоянчо се суети. Свалих отново моя пистолет, направих няколко крачки на сцената и отново започнах да казвам моя трагичен монолог. Предполагах, че тапите са се овлажнили и не искат да гръмнат. Имаше достатъчно време и мислех, че Стоянчо ще ги смени. Но и след повторния опит разбрах, че няма да има гърмеж. Мислех си: „Не падна ли мъртъв на земята, пиесата не може да завърши.“

Тогава за мое голямо облекчение съзрях ножа на масата и ми мина мигновено мисълта, че мога да се пробода с него и така да умра. Грабнах ножа в ръцете си, произнесох още по-прочувствено последните слова за моята любов и уж със все сила го забих в сърцето си. Но в момента когато падах на земята, Стоянчо гръмна и изстрела беше много, много силен. Лежейки на пода, ме застигна смеха на публиката, която се смееше до сълзи. Бях много ядосан от провала на това представление.

На другия ден където и да ходех, ме сочеха с пръст и казваха: „Това е синът на бай Иван – Георги, дето се гръмна с ножа.“

– Мале, Илия, голям резил беше. Цяла седмица не излизах от къщи.

Винаги когато разказваше тази случка хората се заливаха от смях. А той добавяше:

– Това е истинска история. Повярвайте ми.

„БАЙ КОЛЪО“

Бащата на Парцалев, бай Иван беше много суетен човек. Среден на ръст, с мустаци, които поддържаше изрядно до края на живота си. Винаги изглеждаше много добре, а за външния му вид се грижеше естествено най-вече леля Веска. Той почина на 96 години, през 1988 г., една година преди сина си. Спомням си, че когато навърши 90 години, ме помоли да му донеса гребенче за мустаци от Австрия, където гастролирах с илюзионни спектакли. Не забравих желанието му и му донесох такова гребенче и той, естествено, остана много доволен. Тогава почти за първи път от години насам го видях да се усмихва и разговаря с мен.

Когато беше в настроение, Георги Парцалев с охота разказваше епизоди от живота си. По това време актьорът живееше с родителите си в една ъглова кооперация на ул. „Раковски“ и бул. „Толбухин“. Гледаха си един огромен боксер на име Вог. Парцалев обаче му викаше бай Кольо.

Напетият му баща всяка сутрин и вечер усърдно водеше кучето на разходка в градинката пред НДК. При тези разходки мустакатият бай Иван изглежда се е запознал с някаква жена, на която не е казал истинското си име, а се е назвал с името бай Кольо. Дали се е представил за разведен или вдовец, това Парцалев не е разбрал. Но както се казва нищо скрито-покрито не остава.

Парцалев подочул отнякъде, че баща му се среща с жена, докато разхожда кучето. И ето една хубава сутрин той пожелал да изведе Вог. Не минало много време и една засукана жена, на средна възраст, добре облечена, се приближила и го заговорила:

– Много се радвам, другарю Парцалев, че вие разхождате кучето на бай Кольо. Но какво е станало с него, да не би да е болен? Ако е болен, дали ще мога да го видя?

– Не е болен, не е болен, напротив – много е здрав, здрав е, че чак се е влюбил! – казал Парцалев.

Жената се посмутила за миг и отговорила:

– И аз много го харесвам.

– Харесваш го – продължил Парцалев, – но той е женен, и то за майка ми.

– Но няма бай Кольо е ваш баща?!

Жената смутено започнала да си гледа часовника и измъкнала:

– Ама ние с бай Кольо просто като възрастни хора само сме си говорили, нищо повече не сме правили.

– Не се съмнявам в думите ви – казал Парцалев – но аз бях длъжен да ви кажа истината.

И Парцалев започна да се смее на глас.

– Всичко това ми беше много забавно. – сподели той с мен.

Прибрах се в къщи и когато видях баща си му казах:

– Татко, от днес на това куче ще му викам бай Кольо.

Баща му го погледнал, изчервил се и разбрал, че тайната му е разкрита. Леля Веска научи за тази случка след време и я прие с усмивка без да се тревожи.

Вог живя до 14-тата си година безоблачно и щастливо. Смъртта на боксера бе изживяна много тежко от цялото семейство. Погребяхме го в гората на Витоша, над „Бялата вода“. Избрахме нарочно безлюдно място за неговото гробче. За първи път видях Парцалев да плаче. Сълзите му се стичаха по набразденото му лице. Вечерта, когато отидохме в Клуба на актьора на бул. „Цар Освободител“, след втората чаша уиски той ми каза:

– Илия, започва се. Нямам сили и не мога да си взема друго куче. – Помълча и добави:

– Имам стари родители, вече всичко може да се случи с тях. Каквото и да направя – това е живота.

Две години по-късно почина и бай Иван. Стотици хора дойдоха на погребението му. Тогавашният кмет на София Стефан Нинов, който познаваше Парцалев още като плевенски кмет, издаде специално разрешение бащата на Парцалев да бъде погребан в Централните софийски гробища.

И сега си спомням с тъга за Бай Иван като човек, така и неговото погребение. Парцалев беше много разстроен от смъртта на баща си и мъчно се възстанови.

В един от моите разговори не се стърпях и попитах бай Иван какво трябва да прави човек, за да живее като него по-дълго. Той ме изгледа малко начумерено, засука големите си мустаци и след известно мълчание насмешливо добави:

– Първата ми работа сутрин е да изпия две чаши вода. Водата измива всички киселини, останали в стомаха. Никога не ям топъл хляб, а вечер пия само по един чай от липов цвят. Месото го пека толкова много, че да стане почти твърдо. Кисело мляко ям всеки ден по една кофичка, ама преди да го хапна, го разбивам хубаво, за да му излезе въздуха.

За разлика от бай Иван, майката на Парцалев беше много сговорчива и живо се интересуваше за работата ни, за пътуванията ни и нашите изяви. Леля Веска беше лъчезарна жена. И сега си спомням топлия ѝ поглед и усмивка. Тя беше главната жизнена сила на семейството, въпреки, че през последните си години се движеше трудно, заради болки в краката. Безкрайно грижовна за семейството и дома, лично се занимаваше и с гардероба на сина си.

Леля Веска и майката на Стоянка Мутафова се познаваха и често се чуваха по телефона особено, когато тандемът Стоянка Мутафова – Георги Парцалев беше много актуален. Когато Стоянка Мутафова станала „народна артистка“, майка ѝ позвънила на леля Веска и тревожно споделила с нея новината:

– Веске, Стоянка са я направили народен артист – и замълчала като мислела, че Мутафова са я понижили в работата.

Леля Веска, без да му мисли, рече:

– Не се нервирай, от тези комунисти, човек всичко може да очаква.

– Така хубаво я успокоила, – ми разказваше Парцалев, – че майката на Мутафова се разплакала по телефона. Час по-късно като разбрала, че това звание е по-високо от „заслужил“ артист леля Веска ѝ позвънила отново и ѝ каза:

– Не се тревожи, ами се радвай. Това е хубава новина. Трябва да почерпиш за нея. Стоянка са я повишили.

По-късно, през 1985 година, в предаването си „Всяка неделя“ Кеворк Кеворкян гостуваше на сем. Парцалеви в дома им на бул. „Ленин“ 39 (сега „Цариградско шосе“). Разговорът се водеше на живо за всичко около Парцалев и неговото семейство. В един момент Кеворк запита леля Веска:

– Другарко Парцалева, мислила ли сте някога, че вашият син ще стане толкова известен актьор?

– Разбира се, отвърна тя със закачлива усмивка.

– Е, откъде бяхте толкова сигурна?

– Знаех си, че ще стане артист и то добър, защото от малък много ме лъжеше, като порасна започна да лъже по-малко. Сега вече не лъже. Сега хората го лъжат, защото много вярва в тях. Иначе мене... понякога пак продължава да ме лъже.

Усмивката ѝ се усили и очите ѝ заблестяха. Такава беше леля Веска. Хуморът бликаше от всяка нейна дума и това качество може би Парцалев бе наследил от нея. Той често казваше:

– Тя, майка е такава. Все ме смята за малък и ми се бърка в живота.

А аз като добър син трябва да слушам.

И наистина Парцалев беше силно привързан към родителите си и където и да пътувахме, първата ми работа след настаняването в хотела, беше да го свържа с майка му. Никога не пропускаше да я зарадва с подарък – както нея, така и баща си.

По този повод си спомням едно пътуване с известната наша певица К.Т. Имахме концерти в град Кнежа. Взехме въпросната дама от дома ѝ сутринта, след което потеглихме. По пътя към град Кнежа спряхме на едно пазарче, където на Парцалев му подариха един голям хубав пъпеш и фъстъци в пликче, които поставихме в жабката на колата.

След пристигането си в града, влязохме да обядваме в ресторанта на хотела. Парцалев си поръча неизменното уиски, а след това – чушка-бюрек. Известната наша певица обаче ни събра очите с многото ястия, които си поръча и изяде почти мълниеносно. Първо четири вида салати, а след това си поръча и няколко специалитета. Тя изгълта набързо още мляко с ориз и кремкарарамел за десерт.

Парцалев и аз се спогледахме, а той ококори очи към мене. Когато се прибирахме по стаите, се спря и шепнешком ме попита:

– Илия, какво беше това чудо? Повдигнах рамене и нищо не отговорих. Историята с похапването не спря дотук. Някъде в ранния следобед същото момиче започна да разнася из фойето на хотела една баница, която майка ѝ беше приготвила. След като я изяде, я видяхме в барчето на хотела да яде сандвич със шунка.

Какво беше учудването на Парцалев следващия ден, когато слезна от хотела, влезе в колата и потърси в жабката пакетчето с фъстъци. След като не го намери начумерено ме попита:

– Илия, тук бях поставил пакетче с фъстъци. Къде е? Няма го.

Погледнах го учудено и в момента, когато трябваше да кажа, че не съм вземал нищо, се чу гласът на певицата:

– Бате Жоро, аз го изядох. Като спрем някъде ще ти купя друго пакетче фъстъци.

Парцалев се намръщи, но от етичност нищо не отговори.

Продължихме да пътуваме в неловко мълчание. След известно време се чу отново гласа на певицата, седнала зад нас:

– Бате Жоро, ама много хубаво мирише този пъпеш в колата.

Въпросният пъпеш беше поставен до задното стъкло на колата и наистина ухаеше много приятно.

– Мирише, мирише, – повтори Парцалев и млъкна навъсен.

След 3–4 минутно мълчание отново се чу гласа на певицата:

– Ама, бате Жоро, за първи път така хубаво да мирише пъпеш.

В този момент търпението на Парцалев се изчерпа и той избухна така, както не го бях виждал отдавна:

– Няма ли да се спреш вече! Толкова много неща изяде. Този пъпеш го нося на майка ми и баща ми! Няма да ти позволя и него да изядеш. Спри се най-последно!

След това Парцалев нервно запали цигара и до пристигането ни в София мълча.

Пъпешът стигна до неговото семейство, хапнах от него и аз, но не беше толкова сладък, колкото хубаво миришеше. Историята е напълно истинска и досега остава като едно весело общо приключение.

Д-Р ПАРЦАЛЕВ

И така Парцалев по настояване на баща си кандидатствал медицина. Бил приет в Медицинския факултет на Софийския университет редовно обучение. Но нали си го теглело към театъра, паралелно се включил в самодейната трупа на текстилна фабрика „България“.

Баща му прашал редовно издръжката за следването. И ето, по време на една зимна ваканция Парцалев се прибира при семейството си. В град Левски вече се говори, че синът на бай Иван – Георги станал доктор и си е у тях. Представям си радостта и доволството на бай Иван. На Георги дори му викат „Георги докторът“, въпреки че е в началото на следването си.

След няколко дни, рано една сутрин в двора на Парцалеви пристига една конска каруца, в която лежи болен мъж около 60-те, завит с няколко черги поради студа. Той е придружаван от двамата си сина, които търсят помощ от „др Парцалев“. Бай Иван събужда сина си и го моли да прегледа болния. Парцалев се опитва да му каже, че е едва първи курс и още не може да лекува.

– Не ме излагай пред хората. Прегледай човека. Дошли са от толкова далеч, – отсекъл бай Иван.

Накрая Парцалев, за да удовлетвори желанието на баща си, става, облича се и слиза при каруцата.

Какво да види! В нея лежи страшно блед и изпит човек. Опипва му пулса, вира се в зениците му, измерва му температурата. След това го кара да си покаже езика.

– Ще оздравее! – отсича авторитетно Парцалев. – Приберете си го в къщи, пригответе му един хубав пилешки бульон. Хубаво да се наяде. След няколко дни ще му мине. Баща ви се е изплашил от нещо.

Слуша го болният и усмивка се появява на лицето му. Синовете искат да му платят за прегледа, а той отговаря:

– Аз от болни пари не вземам.

След тяхното заминаване бай Иван го потупва по рамото доволен:

– Прав си сине. Добре го направи.

Каква е изненадата на бай Иван, когато на другия ден синовете на болния отново идват и носят дамаджана с червено вино.

– Бай Иване, много благодарим на твоя син – др Парцалев. Той толкова много успокои татко и докато се връщаме, умря засмян по пътя.

Тази дамаджана е за него, дай му я.

Този епизод, разказан от мен, може да е истина, а може и да е виц на Парцалев, който обичаше да си измисля забавни истории. Нека читателите сами преценят.

Парцалев си спомняше, че когато трябвало да посещава упражненията в дисекционната зала, краката му се подкосявали и му се повдигало. Медицина следва още една година, но успява да си вземе едва 3–4 изпита. През 1948 година, през зимния семестър получава съобщение, че е изключен поради многото отсъствия. Така Парцалев скъсва със студентския живот. Но не пропуска репетициите и представленията на самодейния състав.

Родителите му, естествено, нищо не знаят и продължават да му пращат издръжката за следването. А на следващата година Парцалев е повикан да отбива военната си служба.

Мога да кажа, че с Парцалев обичахме да изнасяме концерти в град Левски и района. Веднъж, на път за Велико Търново се отбихме в Преображенския манастир. Дядото на Парцалев по майчина линия бил по дълго време в тази света обител. Беше месец септември. И ето, че се отзовахме в задния двор на манастира, където са погребани свещениците и монасите, живели тук. Парцалев се спря пред един надгробен камък. – Погледни Илия, това е дядо ми, – промълви той.

На плочата пишеше Георги Иванов Парцалев.

– Много рядко човек може да срещне приживе името си, издълбано на камък..., – продължи Парцалев.

Той запали цигара, а аз го оставих сам да постои пред каменния кръст.

След това потеглихме за старопрестолната столица, където имахме два концерта. Почти цял час, докато стигнем, той беше тъжен и не разговаряше с никого. Малко преди концерта отрони:

– Често ми се налага да се смея, въпреки, че не ми е до смях.

ХЛЯБ И СОЛ

Започнах усилена работа с Парцалев. Малко по малко спечелих доверието на цялото му семейство. В основата на това беше моята точност. Работата и спектаклите ни се увеличиха много. Където и да отидехме бяхме посрещани с топлина. Парцалев беше кумир и скъп гост. Тази обич, която му засвидетелстваха хората, го правеше много щастлив и очите му добиваха особен блясък.

Бяхме отседнали в Пловдив, където редовно имахме запазени стаи в хотел „Тримонциум“. Малко след като се настанихме нашият организатор от „Концертна дирекция“ ме попита дали Парцалев може да стане в 5 часа сутринта.

– Защо – учудено попитах аз.

– Има едно местенце, където много искат да го видят и чуят. Хората се занимават предимно с животновъдство и вечер не могат да оставят работата си. Само сутрин около 8 часа могат да намерят време. Не говоря за утре, а по принцип, – допълни организаторът.

– Ще поговоря с Парцалев за това, но се съмнявам, че ще го убедя да стане толкова рано.

Много добре знаех, че когато нямахме ангажименти, той обичаше да прекарва утрините в стаята си. Камериерките и целият персонал от хотела, почти без изключение, наобикаляха стаята му, за да могат да го зърнат и винаги ме разпитваха с голямо любопитство за него.

Сутрин Парцалев не пиеше кафе, но запалваше цигара. Вместо закуска пиеше две чаши вода. Обикновено той си правеше предварителен план за задачите, които трябваше да свърши. Почеркът му беше едър, ясен и много красив. Използваше бял лист и номерираше всичко от началото до края, като за всяка свършена от него задача, заграждаше с кръгче номера и зачертаваше написаното, но така, че можеше да се прочете какво е било написано.

Първата работа на Парцалев, когато отсядахме в някой хотел, беше да подреди своята козметика в банята. Любителите му парфюми бяха „Пако Рабан“ и „Деним“, а по-късно и „Ален Делон“. В това отношение той имаше голяма слабост. Освен костюмите, пижамите, ризите, обувките, уискито, с него беше и неизбежното тесте карти, което Парцалев притежаваше почти от 40 години. Много обичаше да нарежда пасианси в леглото си. Това му занимание траеше с часове. Този пасианс го

научих и аз и си го редя до днес.

Но да се върнем към историята с пловдивското село. Във въпросната вечер, както обикновено отидохме в ресторанта на хотел „Тримонциум“ Първо ни се сервира неизменното уиски с чаша вода, а после вечерята. Часът беше около 11.30 вечерта, а аз още не смеех да му кажа за предложението на организатора за сутрешното представление. По едно време настроението на Парцалев се подобри и аз се престаших.

– Бате, имаме предложение за сутрешен концерт И му обясних всичко най-подробно. Наблюдавах го, без да мога да схвана неговата реакция. Парцалев отпи от уискито, смукна от цигарата и закачливо ме попита:

– Това ли си шушукахте снощи с организатора?

– Това си говорихме, – потвърдих аз.

– И ти, какво му каза?

– Че ще те попитам и тогава ще му дам отговор.

– Илия, защо ме лъжеш. Ясно е, че си решил да ме водиш, макар и толкоз рано. И за колко часа става дума?

– За 6 сутринта.

– Какво, за 6 сутринта!? А бе, този наш организатор да не е луд! Не бих се учудил, ако изобщо не ни позволява и да спим. Но пък за сметка на това е много кадърен. Не може да не му се признае. – и Парцалев погледна часовника си. – Тази вечер явно няма да се спи. Дай да плащаме и оттук да ходим в бара на „Новотела“. Отиди и му кажи, че утре сутрин ще участваме. Зная че те чака в рецепцията на хотела.

Отидохме в бара и както винаги седнахме на маса на първия ред. Точно преди началото на програмата се появи Иван Славков, тогава генерален директор на Българската телевизия, придружен от младо попче в черно расо. Славков и Парцалев се разцелуваха приятелски. Славков беше в приповдигнато настроение, качи се на сцената, взе микрофона и се обърна към присъстващите:

– Уважаеми гости, сбъдна се най-после мечтата ми да вкарам поп в нощен бар. Ха, да е хайрлия.

След неговите думи цялата публика в бара избухна в луд смях. Прибрахме се едва към 4 призори.

В 5 сутринта Парцалев се появи в нов костюм, избръснат, готов за пътуването. Тръгнахме след колата на организатора. Започна да се развиделява, времето беше топло и приятно. Този път Парцалев беше много мълчалив, пушеше цигара след цигара и ми каза:

– Кой ще дойде да ни гледа толкоз рано? Аз съм си виновен, че

тръгнах.

Разбрах, че му се беше доспало. Когато Парцалев за нещо недоволстваше и започваше да се нервирва, най-добре беше човек да си мълчи. Такава му беше зодията – „Близнак“ – избухне, а после бързо му преминава. Беше незлоблив, макар че помнеше всяка неточност спрямо него. Той изчакваше подходящия момент и казваше какво го е обидило, засегнало...

Пътуването допълнително изнерви Парцалев, а и му се приспиваше все повече. Той ми каза, че съм го насилвал да прави толкова много спектакли и все в този дух ми говореше. За мой ужас нормалният път свърши и започнахме да се люшкаме по един селски път, като отляво и отдясно се виждаха само ливади.

– Докога ще се тараянкам по тези пътища... – недоволстваше той. Парцалев посегна да запали поредната си цигара, когато се показа няколко селскостопански постройките и до тях имаше врата с арка. На голям плакат беше написано.

„Добре дошъл при нас скъпи другарю Парцалев!“ Около 300–400 мъже и жени го посрещнаха с бурни ръкопляскания. Когато спряхме с колата пред арката три възрастни жени, облечени в народни носии, ни посрещнаха по традиция с хляб и сол, а съсухрена старица протегна ръка, докосна го и каза:

– Доживях да те видя, синко.

Погледнах Парцалев и го видях съвсем различен – напълно спокоен. Играхме на една малка поляна, заградена с пейки, на които селяните бяха седнали. Имаше и много правостоящи. Парцалев вложи цялата си душа в този спектакъл. Отдавна не бях го виждал да играе толкова вдъхновено и емоционално.

ГЕОРГИ ПАРЦАЛЕВ И ТОДОР ЖИВКОВ

Мое лично впечатление е, че бившият Първи не обичаше Георги Парцалев, а и други представители на артистичния свят заради техните странности в личния им живот. Когато имахме концерти пред Тодор Живков, съм наблюдавал неговото поведение. Той от самото начало не го приемаше добре и не ръкопляскаше на сценичните изяви на Парцалев. По-късно това отношение се посмекчи и Живков започна полека – лека да дава признание на изкуството му. Някогашната политическа върхушка, влияейки се от настроенията на генсекът на БКП, също лавираше.

Парцалев много трудно стана „заслужил“ артист, а дважд по-трудно – „народен“. Поради тази причина ден-два преди 24-ти май, когато се обявяваха тези звания, Парцалев ставаше много напрегнат и нервен. След като последен от водещите хумористични артисти го направиха заслужил артист, трябваше да минат цели осем години, когато от немай-къде Живков го удостои с отдавна заслуженото признание „народен артист“.

Историята, която ще ви разкажа, за мнозина ще прозвучи като анекдот, но е самата истина. У нас гостуваше делегация на Корейската народна република. Тържественият концерт бе в Летния театър в Баня, където присъстваха Живков и част от тогавашното Политбюро. След концерта всички артисти бяхме поканени в резиденцията на малко вечерно тържество. Сред присъстващите бяха Йорданка Христова, Бисер Киров, Стоянка Мутафова... Чуваше се свойствения глас на Живков, който беше в изключително добро настроение. Наблюдавах Парцалев. Той още не беше взел думата, а само отпиваше от чашата си и пушеше нервно цигари. В един момент, въпреки че бяхме далеч от Живков, той се обърна към Парцалев и рече:

– Георги, ха, кажи нещо и ти! Недей да мълчиш! След тези думи на Живков всички притихнаха.

– Др. Живков, ще ви разкажа нещо съвсем истинско. Снимахме филма „Нако, Цако и Дако“ със Стоянка Мутафова, Калоянчев и Никола Анастасов. По сценарий ние търсехме престъпна група от шпиони, която събира военна информация от България. Трябваше да се правят снимки и в чужда страна и „Българска кинематография“ реши това да бъде в Алжир. До там пътувахме с кораб. Тръгнахме от пристанище Бургас. От

българското посолство в Алжир ни посрещнаха топло. Снимките щяха да се правят в центъра на града, в едноименното кафене „Алжир“. Всеки един от нас – Нако, Цако и Дако трябваше да седне на отделна маса. Щяха да ни правят скрити снимки, за да не даваме пари допълнително. Аз бях облечен в някаква измислена парадна униформа с много нашивки, медали и звезди.

Бяхме се уточнили, когато видим колата на легацията, една черна „Волга“, да започнем да играем епизода. Междувременно организаторът от киното бай Кири, ни беше предупредил, че в това кафене всичко е много скъпо и да си поръчаме само по едно кафе. След това той ще ми не и ще плати консумацията ни. Седнах на една свободна маса. Само, че на мене ми се пиеше уиски и си го поръчах като щях да кажа на организатора, че аз ще си го платя. Докато чаках сервитьора да ми донесе пиетето, дойде един възрастен арабин и ме запита на френски, дали може да седне на масата заедно с още един млад господин. Бяха облечени с техните национални облекла. Новите ми компаньони, особено възрастния арабин ме разглеждаше с голям интерес, впечатлен от моята измислена военна униформа.

– Испанец ли сте, не? – запита ме той.

– Не, – отговорих аз.

– Бразилец?

– Не, не съм бразилец.

– Турчин? – упорстваше арабина.

– Не съм и турчин.

Парцалев разказваше с неговия характерен глас и в един момент Живков започна да се смее толкова силно, че всички го погледнаха и започнаха да се смеят и те. Парцалев изчака смехът да утихне.

– Тогава сте албанец – арабинът продължаваше с арабско спокойствие да ме пита.

– Не, не съм и албанец.

– Тогава сте грък, господине. Живков тук прекъсна Парцалев и рече:

– Георги, не са могли да те познаят, бе! Парцалев не отвърна нищо и продължи:

– Може би сте от Португалия? – упорстваше арабинът.

– Не, не съм и от Португалия.

– Но, тогава откъде сте?

– Откъде ли съм? От България съм.

Арабинът за миг уплашено замълча.

– От България?

– Да, и какво от това?

– Там има комунизъм. То е много лошо нещо.

– Какво му е лошото? Сега пия и друг ще дойде да ми плати сметката.

– Хахаха! Всичко това си го измисляте, господине? Няма такова нещо по света: Вие да пиете и ядете, а друг да плаща!

Докато Парцалев говореше, Живков леко отпиваше от чаша с червено вино видимо развеселен.

– Аз си поръчах още едно малко уиски – продължи разказа си Парцалев, – пък каквото и да ми каже бай Кири. Междувременно черната „Волга“ на легацията дойде и аз си изиграх епизода. Не се мина и много време, и ето, че идва бай Кири, с чанта в ръка, да плаща моята консумация.

– Парцалев, какво си пил толкова много? – каза той сърдито, но започна да брои банкнотите, за да плати.

Използвах ситуацията, обърнах се и рекох на арабина.

– Виждаш ли, това е комунизма? Аз пия, а друг идва и плаща след мен.

Арабина замълча учуден.

– А как е с храната? – веднага запита той.

– Аа, има друг, който я плаща. Усмивката застина на устата му.

– Ама това ли е комунизмът?

– Да, това е комунизма.

– Тогава и аз ще стана комунист. И ще го пропагандирам. – бързо изрече той.

– Това е най-хубавото, което ще направите, – казах му аз. Станах и си тръгнах. После бай Кири ми взе 15 долара за двете малки уискита.

– А бе, Георги, ти си бил страшен – рече Живков – малко са такива българи като тебе. И започна отново да се смее свойски с останалите гости около Парцалев.

Четири дни по-късно, на 24 май същата година Парцалев го направиха народен артист. Най-сетне мечтата му се сбъдна.

ПАРЦАЛЕВ – БАГАРОВ

Както вече казах по-горе, през 1947-ма година Парцалев е студент по медицина, живее в едно общежитие на фабрика „България“ и се включва в самодейния ѝ състав. Тук се запознава с Енчо Багаров, който отговаря за репертоара на групата. По-късно Багаров е вече в ръководството на Театъра на трудови войски, който по подобие на Ансамбъла на народната армия се стреми да създаде свои кадри в изкуството. Багаров първоначално не е могъл да помогне на Парцалев да бъде включен в театралния състав на ведомството. Когато по-късно Парцалев получава съобщение за отбиване на редовна военна служба той заминава за Мадан в трудовашко поделение, което се занимава с поставяне на пътни релси в мините. Така изминават шест месеца, след което Парцалев получава писмо, че е приет в театъра на Трудови войски. Багаров по това време е вече главен художествен ръководител. Тук са Саркис Мухибян, Каличка Петрова (първата и единствена засега у нас жена инспектор на манежа в Софийския Държавен цирк) и Наум Шопов, които започват своя артистичен старт именно от школата на Трудови войски.

Една от първите съвместни постановки на хумористичния тандем Багаров – Парцалев е „Ах, сърце“. Премиерата е на 18 юли 1956 година в тогавашния кинотеатър „Георги Димитров“. Представлението главоломно жъне успех. На него присъства и първият секретар на БКП. След спектакъла Живков казва: „На хората им е необходимо да се смеят. Как ще се казва този театър, не е важно. Важното е да има смешни неща, та да се смеят“.

Речено-сторено. „Мравчиците“ се разработват, за да изпълнят казаното от Първия. И ето, с Постановление, че в тази сграда, собственост на софийския градски съвет, 10 дни по-късно се създава държавен сатирико-комедиен театър. И така, почти всички тогавашни комедиини актьори преминават на заплата в новия театър. Само дни след това, думата „комедиен“ е премахната и остава името Държавен сатиричен театър. Първият му директор е Стефан Сърчаджиев.

На никого не е било лесно по онова време да работи в областта на сатирата. Трудно било и творческото поприще на Енчо Багаров. Преди да стане актьор, Багаров е работил като говорител в Радио София, заради хубавия си и плътен глас. Чудесната му дикция е била високо оценявана. Но едно невнимание по време на работа помрачава живота на

Багаров. Една-две години след 9-ти септември 1944 година националният ни химн все още е „Шуми Марица“. На грамофонната плоча с химна, веднага след него е записана и „Боже, пази Царя“, която по това време вече е била забранена. Поради това, след финала на „Шуми Марица“, говорителят, който тогава е и звукорежисьор трябва да спре грамофонната плоча.

Обаче в една топла лятна нощ, когато Багаров бил дежурен, докато звучи химна, той излиза извън студиото да изпуши една цигара. Изпуска момента и в ефир прозвучава „Боже, пази Царя“. Последствията за Багаров били особено тежки. Тогавашният генерален секретар Вълко Червенков тревожно се обадил на министрите на отбраната и вътрешните работи, защото помислил, че става държавен преврат. Багаров бил задържан и се наложило да пише обяснение. Естествено, никой не му повярвал, че е непреднамерено, заради което бил уволнен от радиото, без право на работа за 10 години. Благодарение на покойния Константин Кисимов, който се застъпил пред ДС и лично пред Червенков, Багаров не бил изселен от София.

Дълги години, до смъртта на Багаров през 1963 година, те двамата с Парцалев са любимците на публиката и стават много известен артистичен тандем, търсен от публиката в цялата страна.

– Това, което бяхме с него, няма да се повтори никога. Когато Енчо почина, нещо завинаги умря и в мен, – многократно споделяше с мен Парцалев.

Първата си роля в Държавния сатиричен театър Парцалев изиграва през 1956 година. Това са едновременно две превъплъщения от романа на Илф и Петров „Дванадесетте стола“ – ролята на Кислянки и на Едноокия. Режисьор на постановката е Гришата Островски. Следва „Баня“ (1957 г.) от Вл. Маяковски, в която Парцалев играе ролята на другаря Оптимистенко. Режисьор е Стефан Сърчаджиев. Тази постановка се играе в салона на читалище „Славянска беседа“ при препълнена зала.

Роля след роля Парцалев израства на сцената. Той създава свой стил на игра, със собствено излъчване и индивидуалност.

– Когато започнах да участвам в постановки на Театъра на трудовата повинност, спецификата на моя глас като че ли отблъскваше някои мои колеги, – спомня си Парцалев. – Чувах зад сцената как се опитват да ме имитират и да ми се подиграват за интонацията. Енчо единствен разбра, че моят глас носи заряд и ефект. Той успя да го наложи, когато работехме заедно. Сега вече е съвсем друго. Хората по гласа ме познават. И не се сърдя, когато се опитват да ми подражават.

През 1959 г. Парцалев играе в още три постановки на Сатиричния театър – „Криво седи – право съди“ с режисьор. Нейчо Попов, „Побесняло агне“ с режисьор. Михай Райку и „Дървеница“ с режисьор. Боян Дановски. Парцалев вече е забелязан като комедиен актьор и му правят първите предложения за роли и в киното. Така той партнира на незабравимия Апостол Карамитев във филма „Любимец 13“.

Парцалев се записва във курс за артистично майсторство и мизансцен при големия ни режисьор Боян Дановски. Той си спомняше с особено чувство за него:

– Дановски имаше огромно влияние за моето изграждане като актьор. Той наблягаше на това къде един актьор да си поставя ръцете, как да ходи, да говори и още в много, много други детайли. Дановски ми помогна много тогава.

По друг повод Парцалев ми разказа, че Дановски рядко правел комплименти и реверанси към своите студенти.

– При него нещата бяха направо резки. Той ти казваше веднага ставаш ли за актьор или не. В противен случай не си губеше времето. Той обикновено даваше по 5 стотинки на студентите, от които е доволен след изиграните етюди. При едно от моите участия, в края, той дойде и ми даде 20 стотинки.

И ето я постановката на Ярослав Дитъл „Свинските опашчици“, с режисьор. Методи Андонов. Годината е 1962 година, а Парцалев е в ролята на Нуц. Актьорът играе с цялата си душа. Тодор Живков е канен на представлението. Одобрението на Първия предопределя нещата. Десет дни след спектакъла Парцалев става заслужил артист по предложение на тогавашния Комитет за изкуство и култура.

Успоредно с театралните постановки, концертните изяви на Парцалев продължават. Багаров е този, който пише сценариите, а Парцалев със своето чувство за оригиналност, подсилва комичния елемент на сценките. Примерите са много, но аз помня един техен концерт с участието на Леа Иванова през лятото на 1963 година в Слънчев бряг. Леа Иванова току-що е излязла от трудов лагер в Белене. Парцалев и Багаров имаха един скеч, в който Парцалев е началник, а Багаров – подчинен, който отива в командировка в чужбина. Леа Иванова трябваше да играе секретарка на Парцалев, а във втората част да изпълни свои песни. След като прочете сценария, тя отказа ролята, защото бе напласена. Този текст открих случайно, както и много други, които пазя от архива на Парцалев. Той често казваше: „Бате, най-лесно е нещо да хвърлиш.“ И действително, актьорът пазеше сценарии, които бяха част от театралния

му архив.

Сред многобройните постановки, в които Парцалев е участвал, още се помнят ролята на Горен в „Главата на другите“ от Марсел Еме, постановчик Гриша Островски (1960 г.), делегат от „Бала на манекените“ от братя Ясенски (1961 г.), добрият съсед в „Когато розите танцуват“ от Валери Петров (1962 г.). За касов ефект през 1963 г. на Парцалев отново му дават централна роля в „Михал Мишккод“ от Сава Доброплодни, с режисьор Методи Андонов. Постановката е блестяща и се играе в препълнена зала през цялата година. Литературните критици и журналистите не пестят похвалите си за Парцалев. Следват нови роли в „Четвъртият прешлен“ от М. Ларни, режисьор Гриша Островски и „Червен смях“ по произведения на пролетарски поети и писатели.

Не бих искал да изброявам всичките роли на Парцалев през 60-те години, но на него любими постановки му бяха „Смъртта на Тарелкин“, „Ревизор“, „Щръклица“ и „Големанов“. Ролите на Михал Мишккод и тази в „Големанов“ бяха неговия най-голям успех.

Парцалев бе известен и с пословичната си любов към децата. Още когато кукления театър се намирал на ул. „Пиротска“ №117, Парцалев играеше без хонорар ролята на Чичо Панталей.

Но от 1971 до 1974 година Парцалев не получава други роли в театъра. Просто те се разпределяха по партийни критерии, а Парцалев стоеше настрана от тези неща. Той неколккратно отказваше да стане член на БКП. През 1974 година му бяха дали една малка, второстепенна роля в спектакъла „Кораб с розови платна“. Едва година по-късно настъпи промяна. Лично Йордан Радичков, който бе и автор на сатирата „Януари“, го покани да играе Исус. Със участието си в постановките „Състезанието“ и „Енергични хора“ Парцалев отново демонстрира своя талант и артистичен замах.

Последните му театрални изяви бяха през 1985–86 г.

Някои сигурно все още го помнят в постановките „Ако откраднеш крак, щастлив ще бъдеш в любовта“ по Дарио Фо, режисьор Крикор Азарян и „Обичате ли човешко?“ на Мирон Иванов. Оттогава до неговата смърт през 1989 година, Парцалев не получи нова роля в театъра. Това го огорчи твърде много и може би доведе до по-бързото развитие на болестта му.

ПАРЦАЛЕВ В КИНОТО

Парцалев не обичаше пред него да се говори за смърт, гробища, болести и отказване на цигарите. Той имаше и страх от бързото шофиране, особено след катастрофата през 1963 година, при която загина Багаров.

В един филм с работно заглавие „Вилата“, който така и не видя бял свят, Парцалев играеше ролята на измамен съпруг, който разбира за изневерите на жена си. Става голям скандал, след което Парцалев се качва в колата си и разстроен шофира. В епизода трябваше да се заснеме и момента, в който актьорът едва не прави катастрофа и не убива човек с автомобила си.

Парцалев можеше да шофира, но много се страхуваше. Въпреки това, вечери наред преди снимките около 22.30 той се качваше в моята кола и тренирахме в локалното платно на бул. „Ленин“. Наблюдавах го с какво желание се опитваше да кара бързо, стиснал здраво волана на колата. Гледах го как подтиска чувството си на страх в името на ролята. Но стана така, че усилията на Парцалев останаха напразни.

Той живееше с героя, който пресъздаваше. Така например във филма „Роялът“ изпълняваше ролята на Виделото. Отличителна черта за героя беше, че обича да си попейва и не може да си спести пари за обувки. Затова той ходи с едни скъсани обувки и си влачи краката. Месец преди снимките Парцалев разкъса едни свои стари обувки и започна да щъка с тях из къщи, като по този начин репетираше.

Не мога да отмина неговите запомнящи се герои от филмите „Петимата от Моби Дик“, „Два диоптъра далекогледство“, „Кит“, „Балонът“, „Тримата от запаса“ и „С деца на море“. И днес тези филми продължават да бъдат завладяващи и актуални и това до голяма степен се дължи на играта на Парцалев.

Търсеха го и за телевизионни участия, в постановки и забавни предавания. Зрителите по онова време не можеха да си представят новогодишна програма без участието на Парцалев. Той направи и силни телевизионни роли, една от които бе в „Криворазбрана цивилизация“ с участието на голямата наша актриса Ружа Делчева. И до днес много хора си тананикат популярната песничка на Вили Казасян из сериала „Детство мое“.

Голямата мечта на Парцалев беше някой от изтъкнатите ни режисьори да направи филм по книгата на Сервантес „Дон Кихот“. И в този

филм Парцалев да играе самия Дон Кихот. Той копнееше за тази роля, считаше я за ролята на живота си. Една вечер Парцалев беше в приповдигнато настроение и сподели с мен, че се подготвя снимането на такъв филм в киноцентъра „Бояна“. Тъй като никога не се предлагаше на режисьорите, той ми каза, че искрено се надява да бъде избран за ролята на Дон Кихот. Това, което го успокояваше беше, че той отговаря на много от характеристиките на героя – висок, слаб, по своему чаровен и леко грозноват. Парцалев се подготвяше с години за тази роля, препрочиташе книгата и запаметяваше фрази от нея. Той имаше изключителна памет. Дори през 1977 година, при едно посещение в Испания, се беше снимал със статуите на Дон Кихот и Санчо Панса. Но въпреки всичко, той не бе предпочетен, филмът се засне, но без негово участие.

След години се появи и мюзикъла на Сатиричния театър „Човекът от Ламанша“ с режисьор Уляна Матева. Наистина му дадоха ролята, но с осакатен текст. Колкото и да се опитваше да направи образа по-жив и интересен, Парцалев нямаше успех, защото и музиката, макар и на композитора Димитър Вълчев, не бе добра. Така неговата голяма мечта, още от детските му години, не можа да се осъществи с този несполучлив спектакъл. Една зимна вечер Парцалев взе книгата на Сервантес, целуна я и я затвори. Сълзи пробляснаха в очите му. Повече никога не видях книгата нито в ръцете му, нито в дома му. Такъв беше този „Дон Кихот“.

ДОМЪТ НА ПАРЦАЛЕВ

Домът на Парцалев беше неговата крепост. Последният апартамент, който Парцалев обитаваше преди да почине, беше на бул. „Ленин“ (сега „Цариградско шосе“) №39. Жилището бе собственост на гжа Елеонора Събчева, дъщеря на Известния тенор Събчо Събев. Парцалев живееше тук под наем от 1979 година. Противно на много приказки по негов адрес той никога не е имал собствено жилище.

Апартаментът му беше като музей на старинни предмети. Въздействието им от пръв поглед бе огромно. При влизане отляво, в един ъгъл се виждаше една огромна, добре подредена библиотека в шест реда, със ценни и интересни книги. Погледът се спира на Иван Базовите 22-тома, Смирненски в 6 тома, съчиненията на Петко Славейков, на Пейо Тодоров, на Димитър Димов, на Йордан Йовков. Учудващото е, че Парцалев притежаваше и 32-та тома на Ленин и 22-та на Сталин. От класиците на световната литература се открояваха томовете на Балзак, Хемингуей, Джек Лондон и др.

Вдясно от библиотеката имаше старинен черен скрин, върху който стояха антични вази и свещници. Стаята беше изпъстрена с оригинални старовремски чинии, два часовника, единият – на стената, а другият – с голямо махало, поставен на пода стигаше почти до тавана. До стенния часовник беше голямо кристално огледало с обков от дърворезба. В средата на помещението имаше голяма квадратна черна маса със шест стола. Сред антиките се открояваше още един светлокафяв скрин с мотиви от дебърска дърворезба. Колекцията се допълваше от телефонен апарат (един от първите у нас), стар грамофон с фуния, който още работеше с метални иглички, и богата колекция от грамофонни плочи.

Заслужава си да разкажа историята с камината на Парцалев. Тя се намираще в хола, до вратата на неговата стая. Той беше извикал един майстор да я изгради от огнеупорни тухли. Но странното беше, че щом майсторът през деня я изгради, вечерта Парцалев я събаряше. Той не можеше да се съгласи с наклона и формата на камината. Едва след три пъти разваляне, стана така както си я представяше Парцалев. А за облицовката на камината донесохме мраморни плочи от кариерата във Владая. Когато отидохме там и работниците забелязаха Парцалев, те спряха работа, радостни, че виждат известния актьор на живо. Наобиколиха го да се ръкуват с него. След като разбраха за какво сме дошли започнаха

да търсят и му предлагат мраморни плочи. Парцалев най-после се спря на цвета и жилките на мрамора и поиска да си плати. Директорът на цеха, обаче отказа да вземе пари, но го помоли да даде автограф за колектива. Аз, както винаги, носех със себе си снимки на Парцалев. Когато му ги подадох, той с усмивка ми прошепна:

– Страшен си, бател!

Върху двата плата на камината Парцалев беше поставил два красиви бронзови свещника. Сред другите антики можеха да се видят още старинни кръстове, кандилници, пистолети и саби, стари газени лампи, както и много сребърни подноси, чаши, канички и други. Парцалев им се любуваше, лъскаше ги и ги подреждаше с голямо удоволствие. Понякога казваше:

– Бате, като се счупи нещо от това, което обичам, страшно ме боли.

Парцалев обичаше антиките. По колекционерство-то го беше запалил Енчо Багаров. При едно от пътуванията си до Силистра, Парцалев попада на описания по-горе старинен скрин с богата дърворезба с ловни мотиви. На много места орнаментите липсват, но като цяло е запазен добре. Парцалев го реставрира в София, при един много добър дърворезбар. Парцалев притежаваше и много ценни икони, някои от XII-XIV-ти век, които украсяваха стените в апартаментата както в хола, така и в неговата стая. Всичко това създаваше една особена атмосфера.

В дома на Парцалев негова снимка нямаше. Единствено, над леглото му, в спалнята, имаше голям негов портрет, изработен от сухи разноцветни листа, подарен му от работниците в цигарената фабрика в Хасково. А в един ъгъл, до черния скрин се виждаше снимка на куче-боксер със сбръчканата физиономия на стар комик и печални очи, изпълнени с преданост.

Ако сте гост в този дом, съхранил всичко от старо време, ще ви се предложи освен гласа на Парцалев, още чаша уиски от реномирана марка „Балантайн“ или „Джони Уокър“. Чашите също ще са старинни, а ледът ще бъде донесен лично от домакина в красива кристална купа.

Той не се скъпеше и пазареше, когато трябваше да купи нещо старинно. По онова време, и особено през 50-те и 60-те години у нас старите вещи и антиките не бяха ценени като произведения на изкуството. Малко хора бяха ценители и тогава човек можеше да попадне на чудесни екземпляри.

Спомням си, веднъж в Ловеч, на Парцалев му донесоха счупена на парчета гръцка ваза с висока стойност. Актьорът я купи, макар че беше на повече от десет парчета. От този момент нататък задачата ми стана

много тежка. Внимателно я поставихме в едно кашонче, а отделните парчета изолирахме с вестници. Настанихме пакета в багажника и тъй като покупката бе направена в началото на наше турне из страната на всеки стотина километра спирахме колата, разтваряхме кашончето, за да видим дали не се е дочупила вазата. На всичкото отгоре минахме и през Троянския балкан, където пътят беше осяян с много дупки. Парцалев няколко пъти повтори:

– Бате, карай бавно, заради вазата.

Това го чух поне 5–6 пъти по време на пътуването. Едва когато пристигнахме в София, се успокоих, че всичко е наред.

Няма да забравя как след време той ми показа залепената ваза. Чакаше в хола и я беше покрил с кърпа.

– Сега аз ще направя един фокусмокуспрепаратус и ... – и откри вазата.

Познах скъпата вещ, заради която имах толкова притеснения. Сега инкрустациите и орнаментите се виждаха много по-добре я правеха рядко красива.

– Тази вещ щяха да я захвърлят като непотребна, а аз я поправих и тя ще живее още дълго време – рече Парцалев.

Като всеки колекционер, и той не обичаше да му се повреждат предметите. Една вечер беше поканил цяла дузина артисти у тях. Сред поканените бяха Явор Милушев, Петър Добрев, Илия Цонин, Катя Паскалева.

Парцалев имаше навика да прелива парфюма си в стара порцеланова опаковка в белезникавобял цвят. Шишенцето беше виенска изработка от 20-те години на века. То бе с позлатен кант и стоеше върху тоалетката в банята. Компанията се забавляваше по своему, на уиски и раздумка. По едно време Катя Паскалева се отправи към банята. Не след много отвътре се чу изтракване и шум на счупено. Парцалев мигновено се запъти натам. В този момент Катя излезе леко смутена, а след нея се разнесе приятното ухание на парфюма „Пако Рабан“.

– Бате Жоро, без да искам ти бутнах шишенцето и го счупих – рече тя.

Парцалев, макар и трудно, се овладя и нищо не й рече. След тази случка настроението на всички се развали и така вечерта приключи. Така си беше Георги Парцалев: като се счупеше нещо от колекцията му, не го подновяваше с друга вещ. Спомням си, че дори не си купи повече от този парфюм. Така скъсваше със спомена за нещата.

В ранния следобед на един зимен ден в неговия дом трябваше да

дойде Иванка Димитрова, актриса в Народния театър, съпруга на Лъчезар Аврамов, член на ЦК на БКП. Поводът беше, че двамата трябваше да представят пиесата „Игра на джин“ в Театър 199.

По същото време и аз бях у Парцалев. Преди да дойде актрисата, видях как Парцалев извади един от томовете на Ленин, разтвори на случайна страница и постави един разделител. А книгата сложи на голямата квадратна маса в хола. Иванка Димитрова пристигна в уреченото време с букет за леля Веска. След обичайните любезности Иванка учудено погледна това, което „четеше“ Парцалев. Големият том на Ленин се мъдреше на масата:

– Пацо, защо ти е този том на Ленин?

– А, да – отговори Парцалев. – Исках да си припомня и опресня някои работи от Ленин.

– Ама ти, какво... да не би да го четеш? – продължаваше да се чуди тя.

– Защо да не го чета? – сериозно отвърна Парцалев. – Не само този том. Аз препрочитам и другите томове на Ленин. Ако знаеш, колко много ми помагат.

Иванка Димитрова се опули, видях я как премигва смаяна. А Парцалев беше един такъв сериозен, та и аз сигурно щях да му повярвам, ако не бях видял всичко отначало. След като си направиха репетиция, актрисата си тръгна. А ние се смяхме до болка и си сипахме по малко уиски.

Не се мина много и сред артистичните среди се заговори, че Парцалев чете усилено Ленин. Явно, Иванка Димитрова го бе споделила с някои свои колеги. Тогава за сетен път се убедих колко е силно чувството му за хумор.

Естествено е, че той много ценеше и уважаваше тази прекрасна актриса. А може би и друг негов колега е споделил, че Парцалев чете трудовете на Ленин защото въпросният том почти цял месец лежеше на масичката до библиотеката му.

БОГАТСТВОТО НА ПАРЦАЛЕВ

Въпреки че той ценеше парите, те не бяха смисъл в живота му. В различни разговори Парцалев споделяше:

– Едва когато започнах да работя с Енчо, се стабилизирах финансово. Не съм пилял пари безразборно, но не съм се и лишавал почти от нищо.

Обикновено Парцалев беше много щедър и ларж. Но щом разбере-ше, че някой го търси само заради парите, му ставаше болно и тъжно. Тогава в него виждах един успял, но нещастен човек. Той беше зодия „Близнак“. Може би затова раздвоението в него преминаваше бързо и настроението му се оправяше.

Това се случи в Кнежа, където имахме две представления. В паузата между двете, се почука на вратата на гримьорната и непознат мъж се изправи пред нас. Беше около 50-годишен, не много висок, елегантен, с бастун в ръка. Като ходеше, леко накуцваше. Непознатият рече ласкателно:

– Искам да поздравя най-добрият комедиен актьор в Бългaрия с „Добър вечер“. Мога ли да поговоря с вас насаме?

Сянка на съмнение премина бързо по лицето на Парцалев и той каза с хладен глас:

– Моля, говорете, от Илия нямам тайни. Мъжът отново повтори молбата си за разговор на четири очи.

– Няма, няма, говорете – рязко отвърна Парцалев. Представлението скоро ще започне!

Посетителят пристъпи неуверено:

– Искам да ви предложа общ доходоносен бизнес, за който аз гарантирам.

– Е, и какво следва от това?

– За този бизнес са ми необходими малко пари.

– Колко? – запита Парцалев.

– Около 30 000 лева.

– 30 000?

– Да, 30 000 лева. Аз ще ги обезпеча. Тишина.

– А, не може ли 15 000?

– Може, малко ще се поизмъча, но ще стане. Настъпи повече от минута мълчание. Парцалев стана от стола, обърна се към непознатия и

със заповеднически тон му каза:

– Да се махаш оттука, че ако грабна бастуна ти, ще го счупя в тебе. Ти мен за идиот ли ме мислиш? Да не би аз като копна в земята, пари да вадя?

Посетителят обаче нахално продължи:

– Но г-н Парцалев, аз само с добри намерения ви правя това предложение. Зная, че тази сума не е непосилна за вас. Напротив: дори е малка за такъв известен актьор като вас.

Тези думи още повече вбесиха Парцалев. След като изведох посетителя от гримьорната, Парцалев ми рече:

– Видя ли за какви ни мислят, че сме много богати и спим върху ку-пища пари.

Настроението на Парцалев се оправи едва когато излезе на сцената.

Когато вземаше хонорари Парцалев никога не броеше парите си пред касата. Оставяше щедри бакшиши. Парите си носеше в една чан-тичка тип „Борсалино“. За толкова години сме сменили толкова хотели, но никога нито стотинка не му изчезна. Веднъж той сподели:

– Има три неща, които човек не може да си купи с пари. Едното от тях е здравето. Второто е, че с пари не можеш да накараш някой да те обича, ама искрено и много. Да те обичат, защото имаш пари е гадно, низко и печално. Третото е истинското приятелство. То със пари също не се купува. Ако не е истинско, един ден то се разваля и нищо не може да помогне.

Парцалев се въздържаше да дава заеми, защото често пъти парите не му бяха връщани. Но когато даваше, не искаше лихва. Борчовете на хората бяха записвани в специално тефтерче. Тези, които му връщаха парите им слагаше знак плюс, а на другите – минус.

Парцалев не се държеше дребнаво, когато ставаше въпрос за пари. Спомням си веднъж след концерти в Кюстендил, тамошният директор на „Концертна дирекция“ Георги Георгиев не ни плати договорените хонорари, въпреки, че приходите от спектаклите бяха доста големи. При срещата с Георгиев, Парцалев бе много въздържан и точен:

– Вижте какво, аз нямам нужда от пари и не играя заради тях. Ако ми бяхте казали от самото начало, че има някаква трудност с хонорари-те, нямаше да искаме нищо.

След кратка пауза Парцалев рече:

– Ние с илюзиониста Магистър Илма решихме, ако ни дължите ня-какви хонорари за участието, да ги преведете на някое читалище.

Месец и половина след този разговор получихме запис с възможно

най-ниските хонорари. Но най-смушаващото беше, че само след около 30 дни от този случай, Георгиев има нахалството да ни покани отново в града по повод предстоящите празнични дни „Кюстендилска пролет“. Той се аргументира, че ще има чужди дипломати и дори безпардонно звънеште по телефона и ме убеждаваше да склоня актьора да участва. Веднъж на телефона се случи самият Парцалев. Той го отрязва:

– Когато поставя кръст някъде, не гостувам повече там. Въпросът е приключен.

Парцалев обичаше да влага парите си в златни бижута. Страстта му към украшенията и накитите беше пословична. Винаги носеше 5–6 златни пръстена, които сменяше постоянно. Само един единствен пръстен, никога не слизаше от ръката му. Той казваше, че този пръстен с брилянти е принадлежал някога на цар Фердинанд. Колко е истина това аз не можах да разбера. Почти никога не сваляше и любимия си медальон „Вяра, Надежда и Любов“. Имаше и две масивни златни гривни. Едната много лесно се откачваше от предпазната верижка. Времето все не ни стигаше да я занесем на златар за поправка. Така след едно представление в Софийския цирк гривната се загуби. Парцалев запази спокойствие, но личеше, че му е много криво.

Като всеки човек, Парцалев не обичаше загубите. Веднъж, на път за София се отбихме в Ботевград, където от един магазин Парцалев купи пастърма, луканка и три кутии черен хайвер. Тези стоки по онова време бяха изключително дефицитни и продавачките му ги извадиха изпод тезгяха. Отбихме се да обядваме в ресторанта на Витиня. Чак когато пристигнахме в столицата и качвахме багажа у Парцалеви, разбрахме, че сме загубили пакета с пастърмата. Парцалев с чувство за хумор рече:

– Не ме е яд за пастърмата, ами ме е яд за това, че който я е намерил, няма да може да я нареже толкова тъничко, колкото аз.

ПАРЦАЛЕВ НА ПЕТДЕСЕТ ГОДИНИ

Ето, че дойде и годишнината, когато Парцалев навърши кръгли 50 години. Имах за задача да избира мястото на честването. На него, от една страна му се искаше това да стане много тържествено, а от друга, имаше скрупули как ще го изтълкуват хората. Спряхме се на Плевен, където той беше завършил средното си образование. Кмет на града по това време бе Стефан Нинов, известен на съгражданите си като „Къртицата“, защото за кратко време беше разкопал и оправил центъра и улиците на Плевен. По-късно Нинов стана и кмет на Столична голяма община. Тържеството беше организирано четири дни след рождената дата на Парцалев 16 юни. Това бе много мило тържество, наситено с много поздравления, подаръци и богата програма. Усмивката не слизаше от лицето на Парцалев. Със специално внимание беше оградено и семейство Парцалеви, заедно със зетя и сестрата на Георги. Сред телеграмите с поздравления отсъстваха задължителните в такива случаи приветствия от Тодор Живков и тогавашния Комитет за култура. Плевенският кмет Нинов зачете Парцалев и лично го поздрави. Актьорът получи толкова много цветя, че нямахме възможност да вземем всички букети и да ги отнесем в град Левски, въпреки че пътувахме с четири коли. Към единайсет и половина през нощта, след края на тържеството, Парцалев покани много от гостите си на малък коктейл в залата на читалището.

Около един часа през нощта тръгнахме за град Левски, изпратени от шпалир почитатели, които скандираха: „Парцалев, Парцалев“. През следващите три дни Парцалев бе център на вниманието тук. Съгражданите му не спираха да говорят за него, чакаха да го видят и поздравят. Някои се тълпяха пред дома му. От всички най-притеснена беше леля Веска.

– Ще чакат, ще чакат и ще си отидат – казваше под мустак бай Кольо, с чувство на гордост от популярността на сина им.

Когато се прибирахме към София, в колата Парцалев ми каза:

– Бате, благодаря ти за помощта. В тези дни усетих отново колко много хората ме обичат. Знаеш ли, не е лесно да си на петдесет години!

30 ГОДИНИ НА СЦЕНАТА

След смъртта на Багаров, Парцалев започна да играе скечове със Стоянка Мутафова. Дватама имаха незабравимо артистично присъствие. Търсеха ги навсякъде и имаха огромен успех. Но когато тя стана „народна артистка“, Парцалев беше засегнат до болка и прекъсна този творчески контакт. Това той направи така деликатно, че тя да не се обиди. Стоянка Мутафова го разбра и не му се разсърди. Той не можеше да си представи на театралния афиш пред Парцалев да пише з.а., а пред Мутафова н.а. Това разочарование Парцалев пазеше дълбоко в себе, без да го споделя с никого.

По време на един наш концерт Парцалев забелязал, че един човек от публиката не се смее на сценките и вицовете му.

– Човекът беше 50-55-годишен – разказваше Парцалев – прилично облечен, седнал на първия ред по средата и гледаше през цялото време изключително сериозно и внимателно. Погледнах хората в залата, всички се заливат от смях, а той стои безучастен. Колкото и да се стараех, човекът оставяше безмълвен. Не го ли разсмея, значи ми е дошло времето да слезна от сцената – помислих си аз. – Поглеждах го с край-чеца на околото си, но смях нямаше. Като гледах този сериозен човек, нещо в мен се пречупи. Казах си, ще изиграя най-смешния си епизод. И отново без резултат. Настроението ми се развали, неспокоен и изнервен се прибрах в гримьорната.

Застанах пред огледалото и аха да кажа: „Парцалев, вече не ставаш“, на вратата се почука плахо.

– И знаеш ли, Бате, какво се случи? – продължи Парцалев. – Отвори вратата. Каква изненада! Същият този зрител. Той държеше в ръцете си букет с бели карамфили и още на вратата ми каза:

– Вие бяхте чудесен, а аз съм авторът на няколко ваши скеча.

– Занемях – продължи Парцалев, – а на ум си казах: „Поне веднъж да се беше засмял“. Така нещата си дойдоха на мястото.

Парцалев и Калоянчев направиха много и запомнящи се роли в киното, театъра, изиграха десетки телевизионни постановки, но извън работата си нямаша допирни точки, освен че делеяха една гримьорна.

Парцалев разказваше винаги със смях следния епизод: „Пътувам си с влака и се прибирам в София. На една гара вратата на купето се отваря и влизат мъж с малко момченце. Като ме видя, мъжът се зарадва

искрено и рече:

– Много се радвам, че ви виждам на живо. Цялата ни фамилия застава пред телевизора и се смеем от сърце на вашите изпълнения. Моят внук, дето го водя, също се казва Георги.

После непознатият се обърна към детето и го попита:

– Кажй, моето момче, как се казва този чичко? Кажй, не се смущавай. Нали и ти искаш да станеш артист като него?

Момченцето се смути и скри глава зад дядо си. Дядо му продължи:

– Кажй де, кажй, това е Георги...

В същият миг детето, поглеждайки към мене, извика:

– Георги Калоянчев!

Човекът се притесни, а аз се смях от сърце. Стана ми много весело. По-късно разказах тази случка и на Калата. И двамата се забавлявахме много.“

Парцалев умееше да разпределя времето си много рационално, а и моята помощ като негов импресарио го улесняваше допълнително. Една вечер Парцалев имаше представление в Сатиричния театър, а по същото време трябваше да изнесат спектакъл заедно с Латинка Петрова в голямото фойе на кино „Петър Берон“. Той се притесняваше как ще съчетае двете участия. Актьорът играеше само в самото начало и после се появяваше чак в края на постановката „Ако откраднеш крак, щастлив ще бъдеш в любовта“. Предната вечер, за да го успокоя, направихме пробен пробег между театъра и клуба в „Иван Вазов“ и изчислихме времето, необходимо за придвижването ни. Оказа се, че Парцалев спокойно може да започне пиесата в Сатирата, а след това да играе с Латинка Петрова и да се върне навреме за финала в театъра.

Въпреки, че всичко мина добре, тази авантюра повече не я повторихме.

Преди време открих един сценарий у дома на Парцалев от 1966 година, който е трябвало да послужи за телевизионен портрет на актьора. Замисълът му беше построен върху изказвания на различни творци, съчетано с кадри от дома на Георги Парцалев. Режисьор беше Методи Андонов. Включително и той е трябвало да се появи в кадър да сподели личните си впечатления: „Парцалев е заслужил любовта на зрителите с таланта, с трудолюбието и скромността си. Искам да кажа, че внукът на писателя Константин Константинов – Жорко имаше една грамофонна плоча. На нея беше записан гласът на Парцалев. Любимото му занимание като първокласник бе да си пуска плочата и не му омръзваше да се смее. Него текста не го интересуваше. Детето се радваше само на гласа

и интонацията на Парцалев.“

Йордан Радичков: „Смешните неща винаги имат стойност и придобиват качества само, ако се споделят с други – да се смееш или да плачеш е съвсем нормално. Хуморът на Парцалев е изключителен и не е случаен. Например някой комедиен актьор се спъва случайно на сцената и предизвиква смях у публиката. Поласкан от това, актьорът започва да се спъва непрекъснато, докато публиката получи отвращение от тези повторения. Забравя се главното, че публиката се е смяла просто на спънатия човек, това е.“

Георги Парцалев: „Аз действително се страхувам много от случайните неща в комедията да не станат постоянни – мимики, жестове, изкривявания на тялото. Когато бях начинаещ актьор, играех роля на 16-годишен младеж. Народният артист Георги Стаматов присъстваше на репетицията. По едно време ме прекъсна и рече внимателно:

– Парцалев, ти все едно играеш не 16-годишен, а 26-годишен.

Взех си бележка от неговите думи. Продължихме да играем. Стаматов пак ме спря и каза:

– Сега пък играеш като 6-годишен.

От този момент имам страх от превъплъщенията.

Но се стремя да представя героя, такъв какъвто аз го виждам и усещам.“

Йордан Радичков: „Парцалев е много прав, аз познавам един актьор, който така се вживя в ролята си, че след представлението забрави да излезне от «кожата на актьора». Махна грима от себе си и тръгна из държавата и сума ти поразии направи. Ролята му беше такава.“

Георги Парцалев: „Навремето послъгнах майка ми и тя за наказание ме връзваше за ябълката в двора. Положението беше поносимо до 12 часа, когато банковите чиновници, които работеха срещу нас, излизаха в обедна почивка. За да не ме видят в такова унизително положение, започвах да тичам с въжето около дръвчето и се намотавах около него, сякаш си играя.“

Бащата на Парцалев, след като е запитан, радва ли се че синът му е артист споделя: „Друго беше пред малкото му име да има др“.

Малко известен факт е, че Парцалев много обичаше цветята. Той имаше собствена теория, че ако погалиш едно цвете, то по-бързо ще разцъфти.

– Нямам нужда само от поливане – казваше ми той. – Имат нужда от милувка и от нежност.

Спомням си, бяха му донесли от Тунис една палмичка, която той

посади в малка саксия. Но дръвчето трудно вървеше. Парцалев я премести до леглото си и щом отвореше очи, а също и преди сън, я погалваше. Учудено го гледах и си мислех, че това са някакви фантазмагории. Но наистина палмата започна да се съживява, да расте и тогава разбрах смисъла на неговите думи.

НЕЩАТА ОТ ЖИВОТА

В средата на 70-те години, една случка събра Парцалев с един човек, който много сполучливо имитираше неговия глас. Става дума за Веско Павлов. Една сутрин в дома на Парцалев позвъни кварталния милиционер и го помоли да се яви в Първо РУ – София, защото следователката Мария Глогова иска да разговаря с него. Милиционерът не знаеше за какво става дума.

Глогова го прие в кабинета си и се държа много любезно по време на целия разговор.

– Другарю Парцалев, при мен има един нецензуриран аудиозапис с вашия глас. Бих искала да го чуем заедно.

Следователката седна зад бюрото си и пусна записа. Изненадата на Парцалев беше голяма, когато чу сякаш собствения си глас. Прослушват записа два пъти и Парцалев е повече от сигурен, че го имитират и то много сполучливо. Ставаше дума за касетка с вицове с еро-тично-политически подтекст, която се разпространявала на черния пазар. Парцалев обясни на Глогова, че това не е той и че вероятно това е добър имитатор.

Само след седмица актьорът е повикан отново при следователката. Тя му съобщава, че е открит имитатора и той се казва Веселин (Веско) Павлов.

– Когато го видях, ми стана мъчно за това талантливо момче и се застъпих за него, – разказваше Парцалев. – Помолих, обаче, касетките да бъдат иззети, защото така излагат мене. При срещата си с Веско в кабинета на следователката, той обеща със сълзи на очи, че ще спре продажбата на тази касета.

По-късно Парцалев покани Веско Павлов да работят заедно, защото си даваше сметка, че и да си имитатор също е талант.

Актьорът много държеше на това как изглежда в очите на другите. Тази вътрешна изисканост се виждаше както в походката и маниерите му, така и в начина по който избираше и носеше дрехите си. Той предпочиташе светли костюми.

– Какъвто съм черен, ако туря нещо тъмно, съвсем мрачен ставам – шегуваше се Парцалев.

Той предпочиташе да си шие дрехите по поръчка, но си купуваше и готови облекла от най-добрите ни заводи – „Дружба“ – Варна, „Марица“

– Пловдив и „Витоша“ – София.

Спомням си, преди да замина за Израел, по покана на българите, живеещи там, отидохме в модна къща „София“. Посрещна ни наш приятел, познат като Трайчо Манекена. Тук Парцалев си уши елегантен светлосив костюм, със жилетка към него. За неговите шейсет години той имаше стегната фигура и така носеше дрехите си, че винаги изглеждаше елегантен.

Преди да тръгнем на турне, Парцалев грижливо избираше от богатия си гардероб по 3–4 костюма и два пъти по толкова ризи. В същност той на сцената се явяваше със собствените си костюми.

Когато нещо му харесваше, Парцалев го купуваше веднага и без колебание. Веднъж по улица „Граф Игнатиев“ видяхме на витрината на един магазин изложени хубави боти. Пробвахме по една лява обувка и си ги купихме. Парцалев – кафяви, аз – черни, за да бъдем различни. Продавачката ни ги опакова и си тръгнахме за в къщи. Като се прибрахме, обаче, установихме, че и двата чифта са с по две леви обувки. Върнахме се веднага и направихме рекламация. Оказа се, че повече от половината пратка са само с леви обувки. Продавачката търси близо час, докато се намерят два комплекта еднакви по номер и цвят. Тази случка Парцалев разказваше като анекдот. Той имаше това качество да превръща недоразуменията в шеги и да изглажда неприятностите.

Парцалев беше харесван и от много жени. Той получаваше поздравления за Нова година и за рождения си ден в продължение на четвърт век – от 1965 до 1989 година от непозната винаги с едно и също съдържание. Писмата носеха клеймо от Велико Търново, но въпреки нашите усилия не можахме да открием настойчивата дама. Парцалев даже казваше накрая:

– Ако разбере коя е, ще се ожена за нея.

Имаше и една мома англичанка, която много искаше да се ожени за него. Парцалев обаче беше доста въздържан и смяташе, че жените го ухажват единствено заради богатството му, което те смятаха че има. Подобен случай беше и връзката му с една българка имигрантка в Париж, за която се говореше, че е някакъв фактор от парфюмерийната индустрия на актьора Ален Делон. Тя щедро подаряваше на Парцалев парфюми, знаейки слабостта му към скъпата козметика. Зад тази нейна щедрост, макар и чак след две години, започнаха да прозират истинските й интереси. Парцалев смяташе, че тя като че ли е хвърлила око на колекцията му, особено след предложението й да направи изложба с негови икони в Париж. Той много деликатно прекрати контактите си с нея.

„УМРЯ СМЕХЪТ НА БЪЛГАРИЯ“

Парцалев наричаше себе си „тъжния клоун“.

– Когато хората ме видят, те се смеят, но никои не знае какво е в душата ми – казваше често той.

Дори и аз, който бях, толкова близо до него, не мога да кажа, че го познавах изцяло. Всеки ден, прекаран с Парцалев, носеше нещо съвсем различно от предишния.

Сега, когато прелиствам старите си записки, си припомням епизоди от динамичния живот на Парцалев. Разстоянията за него нямаха значение. Така например съм записал следното. На 8 ноември 1979 г. имаме концерт в хижа „Здравец“ край Пловдив заедно с Маргарита Хранова. На следващия ден пък сме в Станке Димитров с Мая Нешкова и оркестър Благоевград. На 10 ноември сме в с. Славовица, Пазарджишко. В програмата участваше Стоянка Му-тафова, но актьорите играеха поотделно. На утрото потегляме отново за Пловдив, където гостуваме на завод „България“. Там театралният критик Атанас Свиленов представя творческия път на Парцалев, като се спира обширно на филмовите му роли. Особено внимание той отдели на филма „Тримата от запаса“. Парцалев също си припомня работни моменти от създаването на филма.

Хуморът на Парцалев както с Енчо Багаров а по-късно и със Стоянка Мутафова и Латинка Петрова беше много разнообразен. Реших да посветя отделна глава за скечовете на Парцалев, които той представяше сам или с други актьори, защото в тях рефлектиреше тогавашната наша действителност.

Какво се криеше зад неговия хумор?

Това беше сатира на ежедневието на българина, поднесени доброжелателно, не иронично. Като актьор Парцалев съзнаваше, че хората трябва да съумеят да погледнат на себе си отстрани и да се присмеят на собствените си пороци и недъзи.

Ето и някои сценки от неговия репертоар.

В началото на 60-те години тандема Парцалев – Багаров играеха с голям успех хумористичната сценка „Часовникът“.

Двамата излизат едновременно на сцената като Парцалев обикновено е потърпевщата страна. Багаров се обръща към Парцалев:

– Пацо (така той го наричаше не само пред публиката), ти ми каза, че имаме време и няма да закъснеем за представлението. А ето, че ние

сме закъснели и то много. Погледни хората колко нетърпеливо ни чакат.

– Наистина – отговаря Парцалев. – Но аз като погледнах твоя часовник видях, че е с един час назад и си помислих: „Енчо винаги е бил прав и сега сигурно пак е прав. И си казах, че моят часовник е с един час напред, а на Енчо с един час назад, той е верният.“ Та защо да бързам? Неговият часовник е истински, защото е скъп, а моят е соцмарка.

Багаров поглежда часовника си и казва:

– Пацо, но той е спрял!

– Е-ех, Енчо, това че е спрял, аз нямам вина. А и че твоята ръка не е моя.

И голяма саркастична усмивка се появява по лицето на Парцалев.

– Е, добре – отговаря Багаров. – Трябва да признаем, че сме закъснели и да се извиним на публиката.

– Закъснял си ти, а не аз. Аз разчих на твоя часовник, ти моят го нямаш за нищо, нали ти казах каква марка е. Така, че закъснял си ти. Аз по моя часовник отдавна знам, че сме закъснели. Казвал си ми много пъти да не ти се бъркам. Често ми повтаряш: „Остави ме на мира, аз знам какво да правя.“ Сега ти му мисли. Мене не ме бъркай тука.

– Добре де, но какво ще кажем на хората – продължаваше Багаров.

– Ами, ще им кажеш, че си закъснял, тъй като часовникът ти не работи и заради тебе съм закъснял и аз.

– Но нали сме заедно – едва не проплаква Багаров.

– Заедно сме, заедно сме, но ти отговаряш за закъсняваните, а аз – за незакъсняваните.

При всички тези реплики публиката се заливаше от смях и с това спектакълът се откриваше. Колкото и пъти да играеха двамата, много нови реплики се раждаха импровизирано, по време на представлението. Най-често Багаров беше сценарист и постановчик на счечовете, а също и финансов отговорник. Енчо подготвяше сценичните материали, които не винаги бяха сполучливи. Пригаждането им за сцената беше възможно благодарение на Парцалев, който със своето чувство за оригиналност винаги е подсилвал комичния елемент, за да се възприеме по-добре от публиката.

Парцалев имаше завиден архив като пазеше всичките си сценарии и обичаше да подчертава текста на своята роля.

Ето още един сценарий написан от Енчо Багаров и подсилен с изрази от Парцалев. Заградените думи в текста са добавени от него. Скечът беше известен под името „Директорът“:

На сцената има маса, кресло и телефон. Парцалев е директор на

предприятие и казва по телефона на своята секретарка:

– Извикай Петров веднага да дойде при мен.

Не след много се почуква на вратата и Багаров в ролята на Петров пристига. С тих глас той му казва:

– Другарю директор, търсили сте ме спешно.

– А-а, Петров, ти ли си?

– Да, аз съм.

– Ти след три дни (май) заминаваш в капиталистическа държава.

– Заминавам, заминавам другарю директор.

– Такааа (това е добре), но нали знаеш какво е (гнилия) капитализъм.

– Ам, чи ... горедолу знам.

– Петров, как може да отговаряш така. Това на какво прилича. Едно е да знаеш (горе), друго е да знаеш (долу). Ти, изглежда, не си (добре) подкован за такава командировка.

– А, другарю директор, подкован съм, много добре съм подкован. Обещавам, че ще пътувам с туристическите си обувки. Те са с габари отдолу, (но щом трябва да ги подкова и с габърчета ще ги подсиля). Можете да бъдете напълно спокоен.

– Какви големи глупости говориш Петров. Как ще излагаш България и предприятието ни, което ти гласува такава (безгранично) доверие. А и сигурно ще има прием накрая. Как ще отидеш с тези (скапани) туристически обувки.

– Но, другарю директор, други (подковани) обувки нямам. Но мога да си подкова новите (лачени) трандафори.

– Петров, какво говориш. Как винаги ме зле разбираш. Как ще похабяваш новите си (лачени) трандафори? Нали много добре си спомням, че Профсъюза ти ги подари за нещо... какво беше там... Те бяха останали от Дома на покойника и нямаше на кого да ги дадем с такъв малък крак като твоя. То и ръста ти е такъв...

– За рождения ми ден, другарю директор ми ги подарихте. Нали спасих грозното ви куче да не се удави.

– Петров, не е куче, а е кучка... Запомни това много добре.

– Другарю директор, щом сте ми гласували доверие, бос и (гол) ще тръгна за (гнилия) капитализъм.

– Никакъв гол и бос няма да пътуваш. Да те няма бързо отук и помни, че се отказваш сам, ако те пита партийната група. Отиваш при моята секретарка, ще я издебнеш да е в (добро) настроение. Пишеш една молба, че се отказваш по идеологически причини. Не можеш да

отидеш там, защото не искаш да гледаш как се мъчат хората там. Аз ще се прежала и ще пътувам за там. Нека този капитализъм (гнил) мене да измъчи. А сега, марш оттука!

Както вече казах по-горе след смъртта на Багаров Парцалев започна да работи със Стоянка Мутафова. Един от най-хубавите му скечове с нея е „В градинката“:

На сцената е сложена скамейка, на която един след друг сядат Мутафова и Парцалев:

М: Как се казвате, Вие?

П: Не знам колко е часът.

М: А, разбрах, разбрах...

П: А Вие, откъде сте?

М: Ами, разхождам се сама. Нещо ме нервираха в къщи, все са недоволни от мене, та реших да се поразходя малко.

П: Е, хубаво, хубаво, щом ти е такова името, то и моето е такова шашаво.

М: Какво му е на времето?

П: Какво? Аз не чувам с дясното ухо – казва Парцалев.

М: Не ме интересува, че ще си ходите, аз мога да остана. Аз не чувам с лявото ухо.

Парцалев става и сядат от другата страна.

П: Та, как се казахте?

М: Ей, ти си много нахален старец. Нали ти казах, как се казвам.

Този диалог предизвикваше много смях и настроение у публиката. От съвместните им сценки бих изброил още: „На гарата“, „Еврика“, „Комедия“, „Корен квадратен“ и много други.

След като Парцалев престана да работи със Стоянка Мутафова, негова партньорка на сцената стана Латинка Петрова, също актриса от Сатиричния театър. Тяхната най-популярна сценка бе „Любовна среща“.

Когато аз започнах да работя с него, Парцалев представяше сам своите сценки. Той много обичаше скеча „Пройчо в Русия“, който беше в две части и „Синът ми в Етиопия“. „Пройчо в Русия“ бе игран толкова пъти, че Парцалев го беше усъвършенствал. В този виц ставаше дума за това как Парцалев с неговия приятел Пройчо отиват на екскурзия в Съветския съюз като награда от ТКЗС-то, защото са ударници в прибирането на житната реколта.

– Е, Пройчо го взеха в Москва заради мене, да не ме обидят – казва Парцалев. – Той не е толкова работлив, колкото съм аз, но нали казах на председателя на Текезето: „Хайде да го вземем“.

Настанили ги в един много хубав и скъп хотел в центъра на Москва, на висок етаж. Всичко изискано, да не смееш да пипнеш. Масите от негърско дърво, с мастилници върху тях – да ти си допише чак! Ама легла няма.

Пройчо иска да слезе да пита на рецепцията къде са леглата, но Парцалев не му дава:

– Няма да обиждаме хората бе, тука може да е модерно да се спи без легла. Виж, какви хубави и меки килими има. Ще легнем и ще заспим, какво му е. С Пройчо, ще – не ще, легнахме. Цяла нощ ми хърка на ухото, а аз му свирех на неговото да престане.

На сутринта се събуждаме целите вкочанени.

– Като станахме, понечихме да видим къде да се измием и тоалираме. Влизаме в една стая и чак тогава видяхме леглата. Та ние с Пройчо сме спали във фойето на апартамента. Пройчо много се изложи, ама аз защо се подведох по неговия акъл?

П-ра част: С Пройчо по магазините

– Хайде да ходим по магазините – викам му аз. – В Москва има всичко, каквото душа ти пожелае. Ходихме, ходихме заедно, но изведнъж Пройчо се загуби.

Аз си купих една ловна пушка, двуцевка, много лъскава и хубава, да бия пдпдъците на село. По едно време цялата група от село се събра и Пройчо там. Закараха ни не къде да е, а в Болшойския театър. Било редно да видим и се запознаем с Евгения Онегина. Бяха ми казали, че в Москва много се краде. Настаниха ни на втория ред, а аз стискам ли стискам пушката с двете си ръце, макар че едва не ме накараха да я оставя при един с официален реверен костюм отвън. „Как ще я дам, аз съм я купил и пари съм дал за нея“. През цялото време артистите пееха нещо и като ме гледаха с пушката в ръце, дали на нея или на мен, все се смееха. Мислех си, че на мен се смеят, защото като отличник в Текезето, пък и в Москва могат да ми имат снимката. Особено тази дето пееше алт, като ме видеше, гласът ѝ преминаваше в сопран. Изобщо голям смях падна. Нали има антракт, та като излезнах какво да видя: Пройчо ходи из фойето на Болшой като бесен, държи в ръцете си една шевна машина и търси контакт, къде да я мушне. Нали е електрическа, искаше да я пробва дали му прави двоен тегел. Ей, какво да ви казвам, – и тук много се изложи този човек. Пишман станах, че го взех с мен.

Върхът на скеча беше, че Парцалев като се прибрал в хотела, му се приискало да изпробва пушката. Гръмнал веднъж през прозореца и така силно се чул гърмежа, че дошли и го глобили 100 рубли.

В скеча „Синът ми в Етиопия“ Парцалев беше изпратил сина си на гурбет в Етиопия. Но младежът без баща си така закъсал за пари, че му написал писмо със следната заръка: „Татко, ела да ме спасяваш. Продай трите крави, купи един «Москвич» и ела да ме вземеш.“

– Какво да правя, – разказваше Парцалев, – нали ми е син, послушах го. Продадох ги, купих колата и понечих да тръгна. Но ето го, синът ми се върна изневиделица.

Думам му:

– Сине, сине, като легна под кравата, издоя си мляко, направя си сирене. А сега, като легна под „Москвич“-а, е, пак ми капе нещо, ама масло. Него ни мога да го пия, ни на сирене да го направя, (и към публиката): Колата така си седи на двора и кокошките я нападнаха, направиха я на полога. Гледа ме и нищо не ми отговаря. Не се мина много време и пак ми казва:

– Татко, заминавам за Чехия.

– Където искаш върви, но мен не ме закачай повече. Ишиасът ми се обади, лумбагото – също, а и главата ме от теб боли.

Не съм пресмятал колко километра сме пропътували заедно с Парцалев, но си спомням, че смених две чисто нови леки коли, все с марката „Фиат 125“ като последната беше с регистрационен номер „С 7234 АБ“. По този повод Парцалев ми се смееше и ми казваше:

– Илия ти пак се подреди. На колата ти пише „София, Ангелов, България“.

Те бяха много удобни за пътуване. Преди да започнем да работим заедно, Парцалев беше катастрофирал поне осем пъти, според неговите думи. А последното прекеждие, с Багаров беше оставило сериозни белези по лицето му.

– Не мога да не бъда доволен от живота – споделяше той. – Единственото от което се оплаквам, това е животът по хотелите и шумът, който ме заобикаля. В старата ни къща в Левски имахме магазин, който беше точно под моята стая. Клиентите още от 8 ч сутринта идваха да купуват това-онова и се чуваха разговорите им. Квартирата ми като учех в гимназията в Плевен, беше на оживена улица. Още от 5 часа сутринта колите изпърпорваха. После в столицата държах една мансарда на „Патриарх Евтимий“ № 4. Под мене живееше един пишман музикант, който от сутрин до вечер удряше барабаните. Съжителството с него беше изпитание за всички от кооперацията. Тъжното е, че момчето на име Борис не бе приет в Консерваторията в желаната от него специалност „ударни инструменти“. След време го видях в един завод, беше станал стругар. И

моят обичлив Вог много ме тормозеше. Кучето отваряше вратата само и както спях, с цялата си тежест се сгромолясваше върху мене. И по хотелите знаеш каква глъчка е. Наистина, където и да гостувахме хората проявяваха любопитство към него, искаха да го зърнат за миг и често досаждаха за автографи. Колкото и да се стараех, не винаги можех да му осигурия желаното от него спокойствие.

Парцалев не обичаше никой да му прави забележки за каквото и да е. Отначало се опитах да му кажа да не пуши толкова много. А той ме скастри: – Гледай себе си и не мисли за мен! Имаше моменти, когато може би от цигарите, а той пушеше почти по две кутии на ден, гласът му се губеше. Това го притесняваше страшно много. Спомням си 6–7 години преди да почине, гласът му беше почти изчезнал и отидохме при фонезатъра доц. Досю Досков, към когото той се обърна за съвет. Лекарят му препоръча да пуши съвсем малко, дори да спре цигарите, което Парцалев естествено не направи. Предписа му и специални инхалации. След няколко процедури гласът му се възстанови, но Парцалев отказа да продължи лечението си.

Беше през септември 1987 година. Имахме концерт в столичния завод „8-ми март“. Участието ни беше уговорено за следобед, а вечерта Парцалев играеше в „Енергични хора“. Към обяд отидох да го взема от дома му. Още при влизането ни в апартамента, леля Веска тихо проплака, че Жоро не е добре. Цяла нощ имал треска. Тъкмо бях грабнал слушалката да отменя участието ни, вратата на спалнята се отвори и Парцалев страшно блед се показа по халат. Той поздрави и залитайки за миг, седна на един от големите столове. Настъпи мълчание. Парцалев запали цигара и след малко каза:

– Илия, днес май трябва да бъдем в „8-ми март“?

– Да, – отвърнах, – ама като те гледам толкова блед, никъде няма да ходим.

Отново мълчание. Парцалев стана, олюля се и се запъти неуверено към банята. Там не се забави много и след малко се показа и рече:

– Изчакай ме долу, идвам. Опитях отново.

– Какво ще кажеш да отложим представлението. – настоях аз.

– Ти слушаш ли какво ти казах, чакай ме долу, след малко слизам!

Не минаха и 15 минути, когато той се появи добре избръснат в елегантен сив костюм. На път за завода ми напомни:

– Нали знаеш, довечера имам „Енергични хора“ в театъра, ще дойдеш ли към 6.30 часа да ме вземеш за представлението. Тука като свършим, ще се върна да се наспя хубаво.

В завода го очакваха с нетърпение. А известната тогава тъкачка Севда Манчева, облечена в национална носия, му подари голям букет с червени рози. Представлението ни мина много добре. Никой от присъстващите, с изключение на нас, моята асистентка и неговият приятел Пепи, не разбра колко му беше лошо. След това ни поканиха на официален обяд.

– Вие останете – настоя Парцалев – аз ще си взема такси и ще се прибера.

– Бате, заедно сме дошли и заедно ще си ходим! Така и направихме. Около 16.30 ч го оставих пред дома му и в уреченото време отидох да го взема. Той ме чакаше долу пред входа. Отново ми направи впечатление, колко е блед. Запитах го:

– Искаш ли да отидем на лекар? Ще се обадим, че не си добре.

Парцалев ме погледна особено и рече:

– Карай към театъра!

Паркирах пред Сатирата и се уговорихме след представлението да го чакам в кафенето на театъра. Имаше три часа до края и реших да се поразходя из софийските улици. Тръгнах към Градската градина и погледах как хората играят шах по пейките. Към 8 вечерта започна да се свечерява и тръгнах към театъра. Влизайки в кафенето на Сатирата, сервитьорът Митко ме намери и ми каза:

– Илия, търсихме те, но не те намерихме. По време на представлението на Парцалев му прилоша. Извикаха „Бърза помощ“ и го закараха в болница.

Разтревожен отидох на служебния вход на театъра и се опитах да разбера какво се е случило. Една от жените на пропуската, която ме познаваше, ми каза, че само преди половин час линейка е отвела Парцалев. Попитах я какво е станало, но тя само повдигна рамене.

Веднага тръгнах към „Пирогов“, където смятах, че се намира Парцалев. От дежурните разбрах, че линейката не е идвала тук. И докато питах и разпитвах, мина един лекар, който чу разговора ни. Той ме посъветва да отида в Правителствена болница, защото на хора като него би трябвало там да се оказва медицинска помощ.

Запътих се бързо към болницата и от дежурния милиционер на бариерата разбрах, че Парцалев наистина е доведен тук. Колкото и да се стараех да науча нещо повече, не успях. Стоях около час и може би съм изглеждал толкова разтревожен, че милиционерът накрая ме уведоми, че Парцалев е в реанимацията.

Реших веднага да отида до дома му, за да уведомя леля Веска. Но

когато тя ми отвори, видях, че плаче. От театъра вече се бяха обадили. След малко пристигна и сестра му Сийка, заедно с мъжа си. Стана ми много тягостно. Тръгнах си, като се извиних се, че е вече полунощ и се разбрахме да се чуем отново сутринта.

На следващия ден около обяд отидох в Правителствена болница. Тогава трудно можеше да се получи от там някаква информация, особено от обикновен човек като мен. След около два часа една млада лекарка ми каза, че Парцалев е по-добре от снощи, но е на системи и не може да бъде посетен. Много добре си спомням, че денят бе вторник, а свижданията бяха разрешени само в неделя. В почивния ден, заедно със сестра му и зет му, отидохме до болницата, но не бяхме допуснати при Парцалев. Беше ни отказано под предтекст, че в болницата има карантина. Едва на третата неделя (на 20-тия ден от приемането му) ме пуснаха да го видя. Парцалев беше настанен в самостоятелна стая на втория етаж. Въпреки продължителното боледуване, той ми се видя по-добре отпреди.

С влизането ми Парцалев се зарадва и широко ми се усмихна. Малко по-късно той ми подаде един лист, изписан целия с неговия хубав и подреден почерк. Искаше да му занеса шест кутии „Пияни вишни“, две самобръсначки „Жилет“, парфюма му „Деним“, 20 носни кърпи и малкото транзисторче, което си беше купил при едно пътуване до Слънчев бряг. Накрая бяха изброени и 3 книги, но не си спомням вече заглавията им.

– Тук ми носят много вестници за четене, но аз си искам книгите – рече той.

След известно време той ме попита:

– Знаеш ли кой е до мен, в стаята отдясно?

– Откъде да зная?

– Тук е патриарх Максим – ми рече той и намигна закачливо. – Имам телефон, но не винаги го включват. Сутринта разговарях с майка, но ти пак ѝ кажи, че съм добре, да не се безпокои.

После се загледа в мене и ме помоли:

– Вземи един стол и седни малко до мене. Докато премествах стола, го видях, че се просълзи, но бързо се овладя и рече:

– Налей ми вода от онази каничка, дето е на прозореца. Там я поставиха на слънцето да се топли.

Въпреки, че беше ноември, времето беше хубаво и слънцето грееше. Опитях се да дам кураж на Парцалев, говорих му, че ще оправи бързо и че скоро ще забрави лошото. Той замълча за кратко, но остана

тъжен. След няколко минути в стаята влезе сестрата и ме помоли да напусна, защото щеше да прави някакви манипулации на Парцалев.

На другия ден му подготвих всичко, което ми беше заръчал и намерих начин да му го предам. В Правителствена Парцалев остана близо 60 дни. Всяка неделя при него беше пълно с посетители. Здравето му бавно се подобряваше и стабилизираше. Дори през последните дни в болницата го хванах в „малка нередност“ – посръбваше си уиски от едно малко шишенце, което не узнах как е попаднало при него. Това шишенце го пазя и досега.

След изписването му от болницата като че ли всичко тръгна по старому.

СМЪРТТА НА ПАРЦАЛЕВ

Естествено, като човек излезнал от болница, му беше казано след петнайсе-двайсет дни да отиде на контролен преглед. Парцалев отиде пет-шест пъти, но после отказа да ходи повече. Веднъж ми каза:

– Добре съм, бате, не ми се ходи повече да ме бодат!

За новогодишните празници отново участвахме с програма в Пловдив. Там посрещнахме 1988-ма година. Парцалев беше в отлично настроение и с нищо не подсказа, че съвсем скоро е излезнал от болница. През следващите месеци имахме много участия из цялата страна, организирани от „Концертна дирекция.“ Лятото дори пътувахме със шоуто „Парад на смеха“ с организатор Иван Алексиев. Това беше един от най-добрите комедийни спектакли за онова време, в който заедно с Парцалев участваха Стоянка Мутафова, Георги Калоянчев, Никола Анастасов и Латинка Петрова.

Следващата 1989 година Парцалев посрещна в къщи, със семейството си. Чувстваше се изолиран и пренебрегнат, защото не беше включен в нито една постановка в театъра. Не беше поканен и за Новогодишната програма на телевизията.

През февруари, той замина за Гърция на гости на свой познат, гръцки бизнесмен. Когато го посрещнах на аерогарата след петнайсет дни, той сподели, че отново не се чувства добре и трябва да отиде на преглед. Тогава неговото желание беше да не се приемат ангажименти, далеч от София.

Пролетта на 1989 година беше топла и уханна. Дали Парцалев вземаше някакви лекарства, това така и не разбрах. Той по принцип не говореше пред никого за болестта си и страданията си. Още няколко пъти го придружих до болницата. Въпреки всичко, той не изостави своите привички, а работата ни запази обичайната си динамичност. След редица представления в Пловдив, с оркестър „Канарите“, на 30-ти юни заминахме за Бургас и заедно с нашумялата тогава група НЛЮ изнесохме спектакли по цялото Черноморие.

Някъде по това време Парцалев започна да отпада, но той се опитваше да го скрие. В края на лятото, когато се прибрахме в София една вечер ми се обади по телефона и ме помоли да отида да го взема от дома му. Когато позвъних, видях че вече е готов и ме чака.

– Бате, хайде да се поразходим из София.

Усмихна ми се и бавно заслиза по стълбите. С видимо усилие той се качи в колата и запали цигара. Беше някъде към 9 часа вечерта. Разходката ни продължи около час и половина – два. От време на време скришом го поглеждах и виждах, че очите му са пълни с тъга и нещо недоизказано.

Подкарах бавно колата най-напред по ул. „Иван Асен“, завихме по булевард „Евлоги Георгиев“, после по „Оборище“ и така продължихме по „Раковски“ тръгнахме към Руски паметник. По негово настояване го обиколихме два пъти и се отправихме към НДК. Тук се спряхме да изпушим по една цигара.

Тогава той ми каза:

– Тези дни ще направя нещо, което много отдавна съм замислил. Аз и сестра ми нямаме наследници, няма на кого да оставя всичко, което притежавам. Ще взема да го оставя на съгражданите ми в Левски, да ме запомнят.

След това рече:

– Я, карай в „Шератон“.

Само след броени минути бяхме в дневния бар, удобно разположени. Приятна изненада за нас беше, че на пианото в бара свиреше нашия общ познат Камен Драндийски, ръководител на първия ми състав „Звезди“. Камен ни видя и поздрави Парцалев специално с песента на Франк Синатра „Странници в нощта“. Малко по-късно той се присъедини към нас и разговорът ни се пренесе за минали участия, за хубавите дни, за младостта ни. Беше някъде около полунощ, когато се върнахме обратно у дома му. Преди да се разделим той ми каза:

– Бате, утре имам репетиция на „Ако откраднеш крак, щастлив ще бъдеш в любовта“. Тя е за пет часа. Ще можеш ли в 16.30 да ме закараш до театъра?

– Иска ли питане? – отговорих му аз и така се разделихме.

На другия ден, на път за театъра, ми се видя много блед и нестабилен в придвижването си. Каза ми:

– Ще те чакам в 9 в кафето на театъра, за да видим какво ще правим после.

Имах някакво лошо предчувствие и още около 7 ч вечерта отидох в театъра. Безпокойството ми наистина се оказа основателно. На Парцалев отново му беше прилошало по време на репетиция. Той бе закаран пак в Правителствената болница.

Първите подробности за здравето на Парцалев научих от леля Веска. В продължение на 18 дни той не напусна реанимацията и никой не

успя да го види. Не пускаха при него дори и майка му, макар че всекидневно я информираха за състоянието му.

Четири дни преди смъртта му на 31 октомври 1989 г. отидох на свиждане. Цветът на лицето му беше почти черносив. Лежеше увит в няколко одеала, защото му беше студено. Над него висеше специална луминисцентна лампа, за дезинфекция на въздуха в стаята му. Усмивката му застиваше на лицето. И разговорът ни не вървеше:

– Пуши ми се една цигара, но няма да запаля, защото лекарите не ми дават. Обадох се на майка и тя ще ти даде един куфар с мои снимки. Ти знаеш как да ги запазиш. – говореше бавно и вече без усмивка.

В неделя отново го видях и тогава му казах, че куфарът със снимките е вече у мен. Поне външно изглеждаше по-добре. Опитах се да го насърча:

– Ще се оправяш, Бате. Няма страшно.

– Тя, мойта се е свършила, Илия, – рече той и разговорът секна. Постоях още 5–6 минути и си тръгнах обнадежден. Това обаче се оказа последната ми среща с Парцалев.

В понеделник сутринта отидох при леля Веска, за да се обадим заедно по телефона на Парцалев. Тя беше много притеснена, защото от стаята му никой не отговаряше.

– Случило се е нещо, проплака тя.

Чак след два часа разбрахме, че Парцалев е починал към 8.30 ч. сутринта. Следобед тялото на актьора беше изпратено за аутопсия в Катедрата по патология на Медицинска академия. По-късно разбрах, че лекарите плакали, когато правили аутопсията му.

Преди известно време четох в някои вестници, че поради болестта си Парцалев не е носил златните си накити в болницата, а спял върху тях. Искам най-правдоподобно да кажа и да опровергая това, защото и четирите му златни пръстена на дясната ръка и трите на лявата бяха на него до последно. Кръстчето с диаманти също си го носеше до края на живота си. Парцалев умира от скоротечна левкемия. Измислица е също, че е бил пребит по време на дисидентската акция в градинката пред „Кристал“.

Нощта преди да си отиде Парцалев, заспах трудно, разкъсан от нерадостни мисли. Дълбоко някъде в мен ме гложеше мисълта: „А ако умре Парцалев?“ Знаех и разбирах много добре, че с неговата смърт ще се затвори една страница от моя живот, не само съвместните ни изяви, но и искреното ни приятелство.

От този момент нататък нещата започнаха да се развиват

мълниеносно. На Парцалев му беше отказано поклонение в камерната зала на Сатиричния театър. Траурната церемония се състоя в ритуалната зала на Софийските гробища, където последна почит му отдадоха хората, които го обичаха. От смъртта на най-добрите ни футболисти Аспарухов и Котков, толкова много люде не бяха се събирали тук. Още от 10 ч. сутринта плътен кордон от милиционери охраняваха и не пускаха да се влезе вътре. По-късно хората разкъсаха кордона и обградиха цялата ритуална зала. Грамада от съболезнователни телеграми и писма от различни градове и организации пристигаха ежеминутно. В една от телеграмите до семейството на Парцалев се казваше, че със смъртта на актьора умира и смеха на България.

Георги Парцалев беше погребан в Алеята на артистите и културните дейци, почти в края на парцела. Той можеше да бъде погребан и на по-хубаво място.

След неговата смърт отидох в жилището му, където бях идвал толкова пъти. Седнах на земята, край камината. Запалих си от любимите на Парцалев цигари „Марлборо“ и си сипах чаша уиски. Усетих как сълзите ми се стичат. Петнайсет години се бяха изнизали като миг. Мислех си за това какво е приятелството и как смъртта не може да раздели хората. Защото те живеят в техните спомени.

Времето тече. Изменят се нравите и отношенията между нас, хората. Талантът на Парцалев, неговата следа в театъра бяха забравени. Малцина отиват на неговия гроб, а още по-малко говорят за него. Когато ми стане мъчно за моя приятел Парцалев, отивам сам на неговия гроб, запалвам му една свещичка, оставям цветя, защото той ги обичаше и естествено – уиски с малкото му шишенце, което пазя все още в себе си.

КРАЙ

© 1999 Илия Ангелов

Източник: <http://dubina.dir.bg>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 10 октомври 2006

Публикация:

ИЛИЯ АНГЕЛОВ – Магистър ИЛМА

ТЪЖНИЯТ КЛОУН

Българска

Първо издание

Редактор Светлана Желева

Компютърен набор Виктор Вълков

Предпечатна подготовка Драгомир Янков

София 1999 г.

Илюстрациите към книгата са в отделен файл.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2393>]